

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI**

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ EMPATİK EĞİLİM
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ (ERCIYES
ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ 3.VE 4. SINIF
ÖĞRENCİLERİ ÖRNEĞİ)**

**Hazırlayan
Sadık TEMİZYÜREK**

**Danışman
Prof. Dr. Remzi KILIÇ**

Yüksek Lisans Tezi

**Ağustos 2019
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI**

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ EMPATİK EĞİLİM
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ (ERCIYES
ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ 3. VE 4. SINIF
ÖĞRENCİLERİ ÖRNEĞİ)**

(Yüksek Lisans Tezi)

**Hazırlayan
Sadık TEMİZYÜREK**

**Danışman
Prof. Dr. Remzi KILIÇ**

**Ağustos 2019
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.


Sadık TEMİZYÜREK

“Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi (Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi 3. ve 4. Sınıf Öğrencileri Örneği)” adlı Yüksek Lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi’ ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan


Sadık TEMİZYÜREK

Danışman


Prof. Dr. Remzi KILIÇ


Eğitim Bilimleri ABD Başkanı

Prof. Dr. Remzi KILIÇ

Prof.Dr. Remzi KILIÇ danışmanlığında Sadık TEMİZYÜREK tarafından hazırlanan “Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi (Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi 3. ve 4. Sınıf Öğrencileri Örneği)” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında **yüksek lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

26/ 08 / 2019

JÜRİ:

Danışman : Prof.Dr. Remzi KILIÇ

Üye : Prof.Dr. Mustafa ÇELİKTEN

Üye : Doç.Dr. Recep ÖZKAN

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun **13/09/2019** tarih ve ...**40-02**.....sayılı kararı ile onaylanmış olup, öğrencinin mezuniyet tarihi **12/09/2019**...’dir.

.....13.../09.../2019

Prof. Dr. Cevdet KIRPIK

Enstitü Müdürü



ÖNSÖZ

Öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerini tespit etmeye çalıştık. Söz konusu araştırmamızı Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretmen adayları üzerinde inceledik.

Öncelikle yüksek lisans tezimin ortaya çıkmasında bilgi, öneri ve katkılarını esirgemeyen, her türlü yardımı ve fedakârlığı sağlayan, aynı zamanda hem akademik çalışmalarımda hem de insani ilişkilerdeki desteğinden dolayı tez danışmanım Prof. Dr. Remzi KILIÇ'a çok teşekkür ediyorum.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında gerek ders dönemi gerekse tez yazım döneminde değerli yorumlarıyla bulunduğu katkılardan dolayı tüm bölüm hocalarıma teşekkür ediyorum.

Tez çalışma süresince sabrı ve özverisiyle bana çok yardımcı olan ve yaşamımın her dönemimde bana güven duyan herkese çok teşekkür ediyorum.

Sadık TEMİZYÜREK
Ağustos 2019, KAYSERİ

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ EMPATİK EĞİLİM DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ (ERCİYES ÜNİVERSİTESİ 3.VE 4. SINIF
ÖĞRENCİLERİ ÖRNEĞİ)**

Sadık TEMİZYÜREK

**Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi, Ağustos 2019
Danışman: Prof. Dr. Remzi KILIÇ**

ÖZET

Empati, bireylerin karşısındakinin yerine kendisini koyarak, onun düşüncesini doğru biçimde anlayarak, duygularının hissedilmesi ve bu durumu karşısındakine anlatma sürecidir. Kişinin, kendi inancından farklı olarak diğer insanların inançlarının farklılık gösterebileceğini anlaması ve bu kişilerin kendi inançlarına göre davranabileceğini bilmesi, başarılı sosyal etkileşim ve iletişim için oldukça önemlidir. İletişimin sağlıklı olabilmesi için, diğer kişilerin anladıklarını, hissettiklerini ve özel durumlarda nasıl davranacaklarını bilmek önemlidir. Sağlıklı yapı oluşturulamadığında iletişimin imkansız olacağı söylenebilir. Etkili ve pozitif bir iletişimin gerçekleşebilmesi için de, empatinin varlığı önem kazanmaktadır. Birey burada iletişim kurulan kişinin yerine kendisini koyup, onun gibi düşünmeye, onun hissettiklerini paylaşmaya başlayarak empatik becerilerini kullanır. Görüldüğü gibi insanların birbirini anlamasında empati karşımıza önemli bir beceri olarak çıkmaktadır.

Empati kavramı iletişimin çok önemli ve hatta başlangıç unsuru olması nedeniyle günümüzde hakkında çalışmalar yapılan ve önemi vurgulanan bir kavram haline gelmiştir.

Araştırma, Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi 3. ve 4. sınıf öğrencilerinde empatik eğilim düzeyinin belirlenmesi amacıyla olup; cinsiyet, sınıf ve bölüm düzeylerine göre empatik eğilim düzeyi incelenmiştir. Araştırmada tarama modelinden yararlanılmıştır.

Bu araştırmanın evrenini, Erciyes Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, sosyal bilgiler, Türkçe, matematik, sınıf, fen bilgisi, din kültürü ve ahlak bilgisi, rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören, 161'i erkek (%34,5), 305'i kadın (%65,5) toplam 466 öğretmen adaylarından 3. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmada, öğrencilerin empatik eğilim düzeylerini ölçmek için Dökmen (1988) tarafından geliştirilen “Empatik Eğilim Ölçeği” kullanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen veriler, SPSS 16.00 (Social Sciences Statistical Package) istatistik programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde iki grup arasındaki anlamlı farklılıkların tespiti için bağımsız grup T testi, ikiden fazla gruplar arası anlamlı farklılıkların tespiti için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve ortalamalar arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için de Tukey HSD testi kullanılmıştır.

Araştırma bulgularına göre; kız öğrencilerin empatik eğilim düzeyleri erkek öğrencilerin empatik eğilim düzeylerinden istatistiki olarak daha yüksek oranda gerçekleşmiştir. Yine rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümü öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerinin sosyal bilgiler ve matematik öğretmenliği bölümü öğrencilerinin empatik eğilim düzeyinden daha yüksek olduğu görölmüştür. Üniversite öğrencilerin empatik eğilim düzeyleri sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Anahtar Kelimeler: Empati, Empatik Eğilim, Üniversite Öğrencisi

EXAMINATION OF TEACHER CANDIDATES EMPHATIC TENDENCY LEVELS (ERCIYES UNIVERSITY EDUCATION FACULTY 3rd AND 4th YEARS STUDENTS SAMPLE)

Sadık TEMİZYÜREK

Erciyes University, Institute of Educational Sciences

Master Thesis, August 2019.

Supervisor: Prof. Dr. Remzi KILIÇ

ABSTRACT

Empathy is a process that feels the feeling of the individuals and explaining their situation to the other person by substituting oneself to the other's and understanding of other people's beliefs may differ from their own beliefs and these people will behave according to own beliefs and also important for successful social interaction and communication. For the healthy communication it is important to know what other people understand, feel and how to behave in special situations. It can be said that communication can be impossible without a healthy structure. In order to be effective and positive communication the presence of empathy gains importance. Individuals use their emphatic skills, putting himself in the place of the person who is communicated here starting to think like him and share his feelings. As it is seen, empathy is an important skill for people to understand each other.

Empathy has become a very important concept that importance of communication even the starting element that has been studied and emphasized its importance.

In research 3rd and 4th grade students who are studying Erciyes University examined emphatic tendency level determination, gender, class.

In the research screening model was used the students studying at Erciyes University consist the universe of this research. The sampling of research is the students who are studying departments of social science teaching, Turkish, math, science, religions culture and ethics, guidance and psychological counseling teachings, 161 males (%34.5), 305 females (%65) and 466 teachers candidates are 3rd and 4th grade students.

It was used "Emphatic Tendency Scale" developed by Dökmen (1988) for the measure students emphatic tendency levels.

Datas which were obtained from research were analyzed via statistics from SPSS 16.00.

In the analysis of the data, independents group T test was used for the determination of significant differences between the two groups, one way analysis of variance was used for the detection of significant difference between the two groups and Tukey HSD test was used between the averages.

According to research findings, female students emphatic tendency is statistically more higher than male students. Again it was seen that the level of emphatic tendency of guidance and psychological counseling students were higher than the level of emphatic tendency of social science teacher and mathematics teaching students. Emphatic tendency level of university students showed a significant differences according to their class level variation.

Keywords:Empathy, Emphatic Tendency, University Students

İÇİNDEKİLER

ÖĞRETMEN ADAYLARININ EMPATİK EĞİLİM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ (ERCİYES ÜNİVERSİTESİ 3. VE 4. SINIF ÖĞRENCİLERİ ÖRNEĞİ)

| | |
|--------------------------------------|-------------|
| BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK | i |
| YÖNERGEYE UYGUNLUK | i |
| ONAY | iii |
| ÖNSÖZ | iv |
| ÖZET | v |
| ABSTRACT | vii |
| İÇİNDEKİLER | ix |
| KISALTMALAR | xii |
| TABLolar LİSTESİ | xiii |
| ŞEKİLLER LİSTESİ | xiv |

BÖLÜM I

GİRİŞ

| | |
|------------------------------|---|
| 1.1. Problem Durumu..... | 3 |
| 1.2. Araştırmanın Amacı..... | 3 |
| 1.3. Araştırmanın Önemi..... | 3 |
| 1.4. Tanımlar..... | 4 |
| 1.5. Sınırlılıklar..... | 4 |

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

| | |
|--|----|
| 2.1. Empati..... | 5 |
| 2.2 Empatinin Tarihi Gelişimi..... | 6 |
| 2.3. Empatinin Unsurları..... | 8 |
| 2.4. Empatinin Aşamalı Olarak Sınıflandırılması..... | 10 |
| 2.4.1.Onlar Basamağı..... | 10 |
| 2.4.2 Ben Basamağı..... | 10 |
| 2.4.3 Sen Basamağı..... | 11 |
| 2.4.4 Biz Basamağı..... | 11 |
| 2.5. Empati Süreci..... | 13 |

| | |
|---|----|
| 2.6 Empatinin Bileşenleri..... | 14 |
| 2.6.1 Bilişsel Bileşenler | 14 |
| 2.6.2 Duygusal Bileşenler | 14 |
| 2.6.3 Algısal Bileşenler | 15 |
| 2.6.4 Bildirişimsel Bileşenler | 15 |
| 2.7. Empati Türleri | 15 |
| 2.7.1. İçgüdüsel Empati..... | 15 |
| 2.7.2. İlişkisel Empati | 15 |
| 2.7.3. Deneyimsel Empati | 16 |
| 2.7.4. Temel Empati | 16 |
| 2.7.5. Gelişkin Empati..... | 16 |
| 2.7.6. Yüksek Empati | 16 |
| 2.8. Empatiyi Açıklayan Kuram ve Yaklaşımlar | 17 |
| 2.8.1. Çıkarısama Kuramı | 17 |
| 2.8.2. Rol oynama Kuramı | 17 |
| 2.8.3. Heyecan Yayılması Olarak Empati..... | 17 |
| 2.9 Empati ile İlgili Kavramlar | 18 |
| 2.9.1.Empati ve sempati | 18 |
| 2.9.2 Empati ve Özdeşim | 18 |
| 2.9.3 Empati ve İçtenlik | 19 |
| 2.9.4 Empati ve Sezgisel Tanı..... | 19 |
| 2.9.5 Empati ve Benmerkezcilik | 19 |
| 2.10. Empatik Eğilim ile İlgili Yapılan Araştırmalar..... | 19 |
| 2.10.1.Ülkemizde Yapılan Araştırmalar | 19 |
| 2.10.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar | 22 |

BÖLÜM III

YÖNTEM

| | |
|----------------------------------|----|
| 3.1. Araştırma Modeli | 23 |
| 3.2. Evren ve Örneklem | 23 |
| 3.3. Veri Toplama Araçları | 23 |
| 3.3.1.Empatik Eğilim Ölçeği..... | 24 |
| 3.4. Veri Toplanma Süreci | 24 |
| 3.5. Verilerin Analizi..... | 24 |

BÖLÜM IV

BULGULAR

| | |
|---|----|
| 4.1.Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular..... | 32 |
| 4.2.Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular..... | 33 |
| 4.3.Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular | 33 |

BÖLÜM V

SONUÇ VE TARTIŞMA

| | |
|--|-----------|
| 5.1. Sonuçlar | 37 |
| 5.1.1. Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerinin Cinsiyet Bakımından Farklılığı..... | 37 |
| 5.1.2. Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerinin sınıf Bakımından Farklılığı..... | 38 |
| 5.1.3. Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerinin Öğrenim Görülen Bölüm Bakımından Farklılığı | 39 |
| 5.2. Öneriler | 40 |
| 5.2.1. Uygulayıcılar İçin Öneriler | 40 |
| 5.2.2. Araştırmacılar İçin Öneriler | 40 |
| KAYNAKÇA | 41 |
| EKLER..... | 48 |
| EK 1. ANKET FORMU..... | 48 |
| ÖZGEÇMİŞ..... | 49 |

KISALTMALAR

Akt : Aktaran

Çev : Çeviren

EEÖ : Empatik Eğilim Ölçeği

PDR : Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik

SPSS : (Statistic Packets For Social Sciences) Sosyal Araştırmalar İçin İstatistiksel Program Paketi



TABLOLAR LİSTESİ

| | |
|---|----|
| Tablo 3.1. Üniversite öğrencilerinin empatik eğilim ölçeği verilerinin normal dağılım test sonuçları..... | 25 |
| Tablo 4.1. Üniversite Öğrencilerinin “Cinsiyet” Değişkenine Göre Yüzde Ve Frekans Dağılımları..... | 26 |
| Tablo 4.2. Üniversite Öğrencilerinin “Sınıf” Değişkenine Göre Yüzde Ve Frekans Dağılımları..... | 26 |
| Tablo 4.3. Üniversite Öğrencilerinin “Bölüm” Değişkenine Göre Yüzde Ve Frekans Dağılımları..... | 27 |
| Tablo 4.4. Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Ortalaması | 28 |
| Tablo 4.5. Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları | 33 |
| Tablo 4.6. Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Sınıfa Göre T Testi Sonuçları..... | 33 |
| Tablo 4.7. Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Öğrenim Görülen Bölüme İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri..... | 34 |
| Tablo 4.8. Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Öğrenim Görülen Bölüme Göre ANOVA Sonuçları | 34 |
| Tablo 4.9. Empatik Eğilim Ölçeği puanlarının öğrenim görülen bölüm değişkeni açısından ortaya çıkan farkın kaynağına ilişkin Tukey Testi Sonuçları..... | 35 |

ŞEKİLLER LİSTESİ

| | |
|--|----|
| Şekil 1: Aşamalı Empati Sınıflandırmasında Temel Empati Basamaklar | 11 |
| Şekil 2:Stein'in Empati Süreci | 13 |



BÖLÜM I

GİRİŞ

Empati, bireylerin kendisini karşısındakinin yerine koyma, onun düşüncesini doğru biçimde anlama, duygularını hissetme ve bu durumu karşısındakine anlatma sürecidir (Dökmen, 1999). İletişim; kişiler arasında duygu ve düşüncelerin alışverişi olarak tanımlanmakta olup, iletişim ve ilişkilerin düzgün ve doğru bir şekilde devam etmesinde empatik yaklaşımın önemi zamanla artmaktadır (Ersanlı, 1993). Yalom (2008) empatiyi, kişilerin birbirleri ile olan iletişimlerinde önemli bir araç olarak tanımlar. Empatik beceriler bireylerin birbirlerine daha çok yakınlaşmasını sağlamak ve karşımızdaki kişilerin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır.

Kişilerin, başkalarıyla iletişimlerinde sorunlarının olmasının, kişilere zarar verdiği bilinmektedir. Karşılaşılan problemlerin yok edilmesinde kullanılan yöntemler, kişinin olaylara bakış açısına göre farklılık gösterebilmektedir. Sorunların basitçe halledilmesi ise empatik becerilerin kazanılmasıyla daha kolay olabilmektedir (Yiğit ve Deniz, 2012).

Bireyin çevresindeki diğer bireylerin davranışlarını anlama ve yordama yeteneği, etkili bir iletişim için önemli bir yeteneğidir. Bireyin, diğer bireylerin kendi inancından değişik olarak inançlarının değişiklik gösterebileceğini anlaması ve bu kişilerin kendi inançlarına göre davranabileceğini bilmesi, başarılı sosyal etkileşim ve iletişim için çok önemlidir (Değirmencioğlu, 2008). İletişim, sosyal bir varlık olan insanın temel ihtiyacıdır. İletişimin tam olabilmesi için, diğer bireylerin anladıklarını, hissettiklerini ve özel durumlarda nasıl davranacaklarını bilmek önemlidir. Sağlıklı yapı oluşturulamadığında iletişimin olamayacağı bilinmektedir.

Günlük hayatta kişiler arası iletişimin gerekliliği empatinin varlığının önemini arttırmaktadır (Rehber, Atıcı, 2009). Sosyal becerilerin temelinde empati

bulunmaktadır. Empati kurma becerisinin sağlıklı iletişiminin kurulmasındaki yeri çok önemlidir. Empatik davranışlar bireyler arası çatışmaları engeller (Gökler, 2009). Bireyin değişime uyum sağlaması açısından empati ve çatışma çözme davranışları önemlidir (Rehber, 2007).

Sağlıklı bir empati kurulacaksa karşıdaki bireyi doğru anlamak yeterli olmayabilir, doğru anladığımızı empati kurulan bireye hissettirmek ve iletmek gereklidir.

Yaşamda başarılı olabilme sadece zeka düzeyinin yüksek olmasıyla mümkün olmayıp, bu durum dikkatleri duygusal zeka kavramına çevirmiştir. Yapılan araştırmalardan, bireyin yaşamında daha mutlu ve üretken olarak toplumda yer almasında duygusal zekanın önemli bir belirleyici olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Duygusal zekâ, bireyin ilişki içinde olduğu bireylerin duygularını fark edip, anlama, kendi duygusunu kontrol edip düzenleyebilme, diğer bireylere yönelik empatik olabilme ve ilişkilerini sürdürebilme yeteneğidir (Acar, 2002).

Duygusal zeka ve empatik eğilim hayatımızı ve ilişkilerimizi olumlu etkileyebilen kavramlardır. Duygusal zeka düzeyi fazla olan bireyler, toplum tarafından daha çok kabul gören ve insan ilişkilerinde tercih edilen, genel zihinsel kapasitesi yüksek olan bireyler kadar saygı görmekte ve önemli bir yerde bulunmaktadırlar. Empatik eğilim empatik beceriyi sergileme potansiyelini ortaya koyması açısından alanyazında önemli bir yere sahiptir.

Bu çalışmada eğitim fakültesinin farklı bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin empatik eğilim düzeylerinin incelenmesinin eğitim bilimleri alanına katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

1.1. Problem Durumu

Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi 3. ve 4. Sınıf öğrencilerinde empatik eğilim düzeyi ne düzeydedir sorusu, araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

Alt Problemler:

- 1.Cinsiyet değişkenine göre empatik eğilim düzeyleri farklılaşmakta mıdır?
- 2.Sınıf değişkenine göre empatik eğilim düzeyleri farklılaşmakta mıdır?
- 3.Bölüm değişkenine göre empatik eğilim düzeyleri farklılaşmakta mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırma, Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi 3. ve 4. Sınıf öğrencilerinde empatik eğilim düzeyinin belirlenmesi; cinsiyet, sınıf ve bölüm düzeylerine göre empatik eğilim düzeyinin incelenip, sonuçların belirlenmesi için yapılmıştır. Elde edilen analizler sonucunda alanyazına katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Belirlenen sonuçlar ışığında alanyazına katkıda bulunarak, önerilerle çalışmanın içeriğinin zenginleştirilmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri olarak sınıf, cinsiyet, bölüm belirlenmiştir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Empatinin günümüzde öğretilen bir sosyal beceri olduğunu göz önünde bulundurursak empatik eğilim düzeylerinin belirlenmesi ve gerekiyorsa bu konuda bireylere yönelik eğitimlerin yapılması büyük önem arz etmektedir. Empatik eğilimi yüksek bireylerin, kişilerarası ilişkilerinin daha sağlıklı olmasına ve dolayısıyla toplumun yaşam kalitesinin artmasına olumlu bir etkisi olacağı açıktır. Empatik eğilimin kişilerarası ilişkilerde, yaşam kalitesini artırmada oldukça önemli bir yer tuttuğu ve dolayısıyla üniversite öğrencilerinin ne düzeyde bu yeterliklere sahip oldukları ve aralarındaki ilişki ile demografik özelliklere göre gösterdiği farklılaşmaların önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırma ile üniversite öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri bazı değişkenler açısından betimlenerek ve aralarındaki ilişkiler ortaya konularak yapılabilecek çalışmalar ve araştırmalar açısından literatüre katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

1.4. Tanımlar

Empati: Empati, bireylerin karşısındakinin yerine kendisini koyarak, onun düşüncesini doğru biçimde anlayarak, duygularının hissedilmesi ve bu durumun karşısındakine anlatılması sürecidir (Dökmen, 1999).

Empatik Eğilim: Kişinin empati kurabilme potansiyeli olarak açıklanır (Dökmen, 1988).

Eğitim: Eğitim, insanın davranışlarında kasıtlı değişiklikler meydana getiren bir süreçtir (Can, 2004).

1.5. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma 2014-2015 Öğretim yılı ve Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi 3. ve 4. Sınıf öğrencileri ile sınırlandırılmıştır.
2. Araştırma “ Empatik Eğilim Ölçeği (Dökmen, 1988)” nin uygulanması ile sınırlıdır.

1.6. Sayılılar

1. Katılımcıların, araştırma sırasında uygulanan ölçme aracına objektif, samimi ve doğru cevaplar verdiği,
2. Seçilen örneklem grubunun evreni temsil edebilecek nitelik ve nicelikte olduğu varsayılmıştır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Empati

Türk Dil Kurumu empati kavramının Fransızca ‘empathie’ kelimesinden kaynaklandığını, dilimize de buradan geldiğini tespit etmiştir. Kelimenin anlamı Türk Dil Kurumu tarafından duygudaşlık şeklinde tasvir edilmiştir (TDK, Erişim Tarihi: 30 Eylül 2018). Bu kavram Yunanca ‘empathia’ kelimesinin İngilizce’ye ‘empathy’ şeklinde entegre olmasıyla günümüze ulaşmıştır. Edward B. Titchener (1909) ‘empathy’ nin kişinin duygusal manada bir başkasının yaşantısını anlayabilme kabiliyeti olduğunu belirtmiştir (Dökmen, 2004). Empati kavramının geçmişi araştırıldığında bu kavramın farklı şekillerde açıklandığı ortadadır. Hatta aynı düşünürlerin ve yazarların kavrama bakış açılarının zamanla değiştiği dahi tespit edilebilmektedir (Pişkin, 1989).

Freud kavramı, bireylerin etkileşimde bulunduğu kişiyle benzerlikler bulması çerçevesinde kişinin duygu ve hislerini taklit etmesi şeklinde açıklamıştır. Böylece bu yöntem bireylerin farklı yaşam tarzlarını anlayıp onlarla etkileşime girme kabiliyeti sağlamaktadır. Kohut’a göre ise kavram diğer bireylerin manevi dünyasına erişip onların his ve duygularını anlama kabiliyetidir. Bu durumda Kohut’un empatiye; bireyin yaşamına dahil olup onun içebakış geliştirmesi şeklinde bir görüş geliştirdiği görülmektedir (Basch, 1983; Akt: İkiş, 2006). Kabapınar (2002) empatiyi, kişinin karşısındakinin yerine geçip, onun hayatı anlamlandırmasını çözümlenmek şeklinde açıklamıştır. Empatinin, kendi değer yargılarıyla birlikte çözümlendiği duyguları analiz ederek davranışta bulunmasında ortaya çıkan bir yetenek şeklinde ele alındığı yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Empatinin son halini alması ise Rogers (1983) ile birlikte olmuştur. Rogers daha önceki tanımlamaları değerlendirmiş, diğer düşünürlerden etkilenecek empati kavramının

bugünkü halinin doğmasını sağlamıştır. Rogers, bireylerin manevi dünyalarına erişerek onların his ve duygularına ‘sanki’ koşulunu hiç göz ardı etmeden onların penceresinden dünyayı anlayabilmenin empatik anlayışın gerçek manası olduğu sonucuna ulaşmıştır (Akt: Ünal, 1972).

Dökmen (2008) empati kavramını nitelendirmeler yöntemiyle bölümlere ayırarak basamak basamak sonuca ulaşmıştır. Bu aşamada karşımıza empatik eğilim ve empatik beceri olarak 2 tanımlama çıkmıştır. Dökmen empatik eğilimin sorunlu kişilerin duygu ve hislerini anlama ve bireylerin duygusal deneyimlerinden etkilenme ve yardım etme amacının olduğunu belirtmiş, empatik beceriyi empati yapma kabiliyeti olarak adlandırmıştır. Sonuç olarak empatik eğilimin sorunlu kişiye yardım etme gayretinin yoğunluğunu belirlediğine, bu kabiliyetin ise çoğu zaman uzun bir süreçten sonra kazanıldığına dikkat çekmiştir.

Budak (2009) empati kavramını duygusal ve bilişsel aşamaları olan bir süreç olarak ele almıştır. Bu sürecin bireyin karşısındakinin dünyaya açılan penceresinden bakmayı başarmakla o bireyin duygu ve hislerinin temsili olarak yaşanabilmesi, bunu yaparken de kendi yaşanmışlıklarını hatırlamasıyla ortaya çıkan tepkilerin, empatiyi güzel bir şekilde tanımladığı kanısındadır.

2.2 Empatinin Tarihi Gelişimi

Son yıllarda empati kavramından hayatın her alanında bahsedilmektedir. Gerek psikolojide gerekse psikiyatride önemli bir yeri olan empati zaman içerisinde gittikçe yaygınlaşmakta olup, kullanım alanları dikkat çekmiş ve araştırmacıların ilgi odağı olmuştur. Empati, bütünsel anlamda bireylerin karşısına çıkan durum ve olayları nasıl içselleştirdiğini ve bireyin karşısındakiyle etkileşime girerek bu içselleştirmeyi tanımlayabilme kabiliyeti olarak açıklanabilir (Rehber, 2007).

Empati kavramının aslı, estetik ve felsefeden gelir. 1873 yılında Robert Vischer ‘Einfühlung’ kelimesini ortaya çıkarmıştır. Anlamı kişinin güzel obje içinde yansımastır.

Empati 1950’li yılların sonlarına dek sadece bilişsel yönüyle açıklanmaya çalışılmış, ‘empati ölçümü’ konulu çalışmalarla bireylerin birbirinin kişisel niteliklerini algılama

kabiliyeti ölçümü olarak görülmüştür. 1960'lı yıllara gelindiğinde ise empatinin bilişsel sürecinin yanı sıra duygusal süreci de ele alınmış, bu haliyle bireylerin hisleri paylaşması da empati kavramı çerçevesinde çalışmalara konu edilmiştir. 1970'li yıllarda anlamı daralmış, bireyin duygularına ulaşılması ve bu etkileşimin tekrar bireye yönlendirilmesine 'empati' adı verilmiştir (Dökmen, 2008).

Tarih akışı içerisinde empati kavramının farklı açıklamaları, anlamlandırmaları ve bakış açılarıyla da olsa bilindiği aşikardır (Tuncay, İl, 2009). Empati kavramının kaynağının tarihte Antik Yunan kadar eski olduğu da söylenebilir (Sarı, 2014). Zira anılan dönemde empatinin bir başkasının düşünce ve duygularının aktif olarak anlamlandırılması 'empathia' sözcüğüyle adlandırılmıştır (Astin, 1967; Akt: Freedberg, 2007). Empati kavramının tarihte çok eskilere dayandığı tespit edilmiş ise de kavramın bilimsel olarak 19. ve 20. yüzyılda ele alındığı yadsınamaz bir gerçektir (Tuncay, İl, 2009). 1909'da Edward B. Tichener'in Yunan dilindeki 'empathia' kelimesinden İngilizce'ye 'empathy' olarak çevrilen kavrama Dökmen, 2004 yılında işaret etmiştir. Empati kavramı disiplinler tarafından nadiren telaffuz edilse de davranış ve tutumlar değerlendirilmesinde psikoloji disiplininin sıkça uğradığı bir durak olmuştur (Tuncay, İl, 2009).

Empati yıllar içinde farklılaşmıştır (Dökmen, 1988). Empatinin gelişim süreci incelendiğinde 1950'li yıllara kadar bilişsel boyutu ağırlıklı olarak ele alınmış olup, bireyin etkileşime girdiği kişiye onun dünyaya açılan penceresinden bakarak o kişi hakkında bilgi sahibi olması olarak tanımlanmıştır. 1960'larda ise kavramın duygusal boyutu üzerinde çalışılmış, asıl olan karşıdakinin hissettiği duyguları hissetmenin önemi vurgulanmıştır.

1960'lı yıllarda empatinin bilişsel ve duygusal bir süreç olduğu kanısına ulaşılmıştır. Bu dönemde araştırmacılar empati kavramını etkileşimde bulunan kişinin dahil olunan duyusal hayatında ortaya çıkan tepki şeklinde tanımlamışlardır (Rehber, 2007). Bu duruma farklı bir bakış açısı getiren kimi araştırmacılar empati kavramının bilişsel ve duyusal boyutunun yanı sıra ahlaki bir çerçevede içselleştirme eylemi boyutundan da bahsetmişler, hatta kavramsallaştırmışlardır (Akt: Tuncay, İl, 2009).

1970’li yıllarda empati kavramından ‘bireyin duygusunu anlama, paralel bir tepki verme ve hisleri üzerinde anlamlandırma çalışmaları’ şeklinde ifade edilmeye başlanmıştır (Gökler, 2009). Farklı bir bakış açısı olarak bireyler arası etkileşimde empati kavramının duygu ve his yansıması olarak nitelendirildiği görülmektedir (Carkhuff, 2000; Freedberg, 2007). Bununla birlikte empati bireylerin içinde bulunduğu kültürlerin gerçeklerini yansıtır ve empatinin bağımsız olarak düşünülmemesi gerekir. Kültür ile insan yaşamının empati kavramı üzerinde kesiştiği noktaların gözden kaçırılmaması gerekmektedir. Empatinin vurgulanan boyutları zaman içerisinde değişimler göstermiştir (Dökmen, 1988).

Değişim süreci içerisinde empati farklı şekillerde tanımlanmıştır; ancak bu değişim süreci sonunda empatinin geçerli tanımı Rogers tarafından yapılmıştır (Dökmen, 1988). Rogers (1983) empatiyi; süreç vurgusu yapılarak bireyin karşısındaki kişinin penceresinden bakmayı başarması, kişinin fenomenolojik dünyasında kendisine yer edinmesi ile kişinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak tespit etmesi, hissetmesine müteakiben ona iletmesi sürecidir (Akt: Gökler 2009).

Empati kurmanın zorluğunu Bellous şu şekilde belirtmiştir: Empatide karşısındaki kişinin söyledikleri altında yatan deneyimi, yaşantıyı anlamaya çalışma becerisi bulunmaktadır. Benzer yaşanmışlıkları olmayan kişilerin karşısındaki kişinin anılan duygularını anlamlandırması son derece güçtür ve gayret gerektirir (Özbek, 2010).

Sonuç olarak yukarıda ele alınan görüşler ışığında empati; kişinin kendisini etkileşimde bulunduğu bireyin yerine koyarak onun düşünce ve duygularını düzgün ve tam olarak anlamaya çalışması şeklinde açıklanabilir (Dökmen, 1997).

2.3. Empatinin Unsurları

Zamanımıza geldiğimizde empati kavramının aslen Carl Rogers ve çalışmalarına dayandığı görülmektedir. Psikoterapide empatik iletişime geçme kabiliyeti ile ün kazanmış Rogers, empati kavramı ile anılır haldedir. Çalışmaları sürecinde empatiyi farklı şekillerde açıklayan Rogers 1970’li yıllarda empati anlayışı üzerine bugünkü araştırmacıların üzerinde uzlaşabildiği bir tanıma ulaşmıştır. Anılan tanım katı bir dilden uzak olup genel hatlarıyla; bireyin, kendisinin etkileşimde bulunduğu kişinin penceresinden onun değerlendirmeleriyle bakması, o bireyin duygu ve fikirlerini

anlamlandırması, hissetmesi ve buna paralel olarak bireye ulaştırması süreci empati olarak adlandırılır (Dökmen, 1997).

Yukarıda uzlaşılın tanımlama 3 unsurdan oluşmaktadır. Bu unsurlar; Dökmen'e (1997) göre;

1-Bireyle empatiye girecek olan kişinin kendisine bireyin fenomenolojik alanında yer edinmesi ve bireyin penceresinden olaylara bakma kabiliyeti göstermesi gerekmektedir. Zira her bireyin kendine özgü biçimde çevre algısı oluşturduğu gözlemlenmektedir. Bu haliyle empati kuracak kişinin etkileşime girdiği bireyin dünyasında bir bakış açısı oluşturması tabiri caiz ise onun dünyasına girmesi gerekmektedir (Ashword, 2000). Empati kurulduğunda gerçekleştirilen rolde biraz zaman geçirip daha sonra rolden çıkılarak empati kuracak kişinin kendisini bulması beklenir. Bu durumda Dökmen'e (1987) göre özdeşim kurmak veya kişiye sempati ile yaklaşmak empatiden farklı noktalara götürmektedir.

2-Empati kuracak bireyin düzgün bir etkileşime girmesi için bireyin duygu ve düşüncelerini düzgün ve tam anlamlandırması şart koşulur. Burada anlatılmak istenilen empatinin temel iki unsurudur. Bu husus bizi Rogers'in bilişsel ve duygusal süreç tanımlamasına götürür. Bireyin penceresinden bakılarak yaşam bulan rol, bilişsel nitelikli bir faaliyet, bireyin hislerinin taklit edilmesi ise duygusal bir faaliyet olarak karşımıza çıkar. Bilişsel anlamlandırma duygusal anlamlandırmanın ön koşuludur. Bu da role giren kişinin bireyin penceresinden bakma gayretinde olmasını gerektirir. Sonuç olarak rolü gerçekleştirme ve hayal dünyasında hareket edebilme empatik ilginin meydana gelebilmesinde şarttır (Atkins, 2002). Geri bildirim bireyi anlamlandırmak için eksik kalabilir. Rolü gerçekleştiren kişi, bireyin olaylar ve durumlar karşısında nasıl davranacağını, 'rol alma' pratikleriyle anlama gayreti gösterir. Dökmen (1987)'e göre empatik anlayışta yukarıda anlatılanlar dikkatli bir şekilde uygulanmalıdır.

3-Empati kuracak kişinin ulaştığı empatik anlayışın etkileşime girilen bireye ulaştırılması empati kurma işinin son halkasıdır. Empati süreci bu şekli ile tamamlanır. Bireyin düşünce ve duyguları tam olarak anlaşıldıktan sonra bireye paralel olarak bu duygu ve düşünceler yansıtılır.

2.4. Empatinin Aşamalı Olarak Sınıflandırılması

Empatik kabiliyet ve eğilimlerin sınıflandırılması için gerçekleştirilen çalışmalarda piramit şeklinde hiyerarşi içeren empatik tepki mevcuttur. Bu tepkiler bir olay ve durum ile karşılaşıldığında niteliksel olarak kötüden iyiye doğru sınıflandırılma ile meydana gelir. Carekhuff, Truax aynı zamanda Hammond ve çalışma ekibi empatik tepkinin sıralanması hakkında çalışmalar yürütmüştür. Bu çalışmalar araştırmacılar tarafından makul görülmüştür. Empatik tepkinin sınıflandırılması ile ilgili yabancı literatürdeki birçok araştırmacı tarafından dayanak gösterilen birçok ölçme aracı derecelendirilmesi onlar, ben, sen, biz sıralamasından oluşur. Bu sıralamalar kendi içinde duygu ve düşünce alt başlığı ile incelenmiştir.

2.4.1. Onlar Basamağı

Bu basamakta empati kuracak kişinin karşısındakinin dile getirdiği sorunu dinlemediği ve kafa yormadığı kaba tabirle içselleştirmede gözlenmektedir. Geri bildirim hususunda karşıdaki anlatımları kendi dünyasına adapte etmeden genellemeler yaparak işten sıyrılma şekline bürünür. Örnek olarak maddi bir sorun yaşayan kişiye “Ak akçe kara gün içindir.” şeklinde atasözü ile bakış açısı geliştirerek, toplumun değer yargılarına dikkat çekilir.

2.4.2. Ben Basamağı

Ben basamağında, bireyin sorunu dile getirmesi karşısında sorunu anlamaya çalışmaktan öte egoist bir yaklaşımla sorunu dile getiren kişiyi yargılayarak ona yol göstermeye kalkışmak gündeme gelir. Bireye yapılan geri bildirim kendi yaşamışlıklarından yola çıkılarak veya esinlenilerek kendi çözümlerinin başrol oynadığı bir hale gelir. Sonuç olarak onlar basamağında, olan tepkiden daha fazla rahatlatılabilen bir tepkinin görüldüğü söylenebilir. Ancak bu basamakta tepki ortaya koyan empati kuracak kişinin karşısındaki bireyin duygusal ve bilişsel anlamda rol alabilmesinden veya yeterli empati seviyesine ulaştığından söz edilemez.

2.4.3. Sen Basamağı

Bu basamakta tepki veren, empati kuracak kişinin etkileşime girdiği kişinin his ve duygularını anlamlandırabildiği, bununla birlikte olay ve durumlar karşısında makul bir davranış biçimi oluşturarak paralel şekilde tepki ortaya koyabildiği gözlemlenir. Bu basamakta önemli olan, sorununu dile getiren birey olup, hisleri ve düşünceleri oldukça önemlidir.

2.4.4. Biz Basamağı

Biz basamağında bireyler, aralarında birbirlerinin duygu ve düşünceleri ile vereceği tepkileri önceden tahmin edebilirler. Bu husus ise bireyler arasında sorunların çözümü için yardımlaşma imkanının doğumunda önem arz etmektedir (Dökmen, 2005).

| | | | |
|----------------|---------|---|---|
| Biz Basamağı | | Duygu | Bizim duygularımız |
| | | Düşünce | Bizim düşüncelerimiz |
| Sen Basamağı | | Duygu | Senin duyguların |
| | | Düşünce | Senin düşüncelerin |
| Ben basamağı | | Duygu | Senin problemine ilişkin benim duygularım |
| | | Düşünce | Senin problemine ilişkin benim düşüncelerim |
| Onlar basamağı | Duygu | Senin problemine ilişkin başkalarının duyguları | |
| | Düşünce | Senin problemine ilişkin başkalarının düşünceleri | |

Şekil 1: Aşamalı Empati Sınıflandırmasında Temel Empati Basamaklar (Dökmen, 1988).

Dökmen'in (2005) tasviriyle 10 alt empati basamağı, 3 ana empati basamağını kapsamaktadır. Bu alt başlıklar niteliklerine göre sıralanmıştır. Şöyle ki;

- a) Senin Problemlerin Haricinde Diğer Kişilerin Ne Düşünüp Hissettikleri: Toplumun, durum karşısında nasıl tepki üreteceğini kurgular. Sorunun çözülmesinde toplum bilincini ve değer yargılarını ön planda tutar.
- b) Eleştiri: Sorununu dile getiren kişi dinleyenin eleştirisine uğrar. Bu eleştiri tamamıyla dinleyicinin kendi yaşanmışlığı ile alakalıdır.
- c) Akıl Verme: Dinleyiciye dile getirilen sorun karşısında nasıl bir tavır takınması gerektiği izah edilir.
- ç) Teşhis: Dinleyici dile getirilen sorun karşısında tespitlerde bulunur. Sorunun dile getirilen kişi tarafından çok fazla abartıldığını belirtir.
- d) Bende De Var: Dile getirilen sorun karşısında kendi yaşantısından aynı problemleri dile getirmeye başlar.
- e) Benim Duygularım: Dinleyici dile getirilen sorunu aktif şekilde anlamaya çalışır. Sorunu dile getiren kişiye hissettiklerini beden dili ile veya değişik ifade tarzında iletir. Probleme yanıt olarak kendi hislerini örneğin 'çok sevindim' vb. şeklinde belirtir.
- f) Destekleme: Dinleyici sorunu dile getiren kişinin ifadelerini yenilemez; ancak sorunu anladığını ve ona yardımcı olmaya gayret göstereceğini ifade eder.
- g) Soruna Eğilme: Dinleyici dile getirilen sorunu ayrıntıları ile anlamlandırmaya çalışarak ilgili soruları karşı tarafa sorar.
- ğ) Tekrarlama: Dinleyici dile getirilen sorunu, dile getirenin ifadelerine değerler vererek özetler ve yansıtır. Sorunu dile getirenin hislerini, yansıtacağı bu mesaja ekler.
- h) Derin Duyguları Anlama: Bu basamakta empati kuracak kişi sorunu dile getiren kişinin yerine kendisini koyarak, onun penceresinden bakmak sureti ile duygu ve düşüncelerini tamamı ile anlamlandırır. Bu durumu ona iletir.

Yukarıda izah edilen basamaklardan ilki onlar basamağına,2,3,4,5,6. sırada sayılanlar ben basamağına ve 7,8,9,10.sırada sayılanlar ise sen basamağına dahildir. İşlenen açıklamalar ışığında empatinin, asıl anlamda 7,8,9 ve 10. sırada

sayılanlar ‘sen basamağında’ meydana geldiği gözlemlenir. İlk 6 sırada sayılanlar ise empati hazırlığı olarak değerlendirilmelidir (Dökmen, 2005).

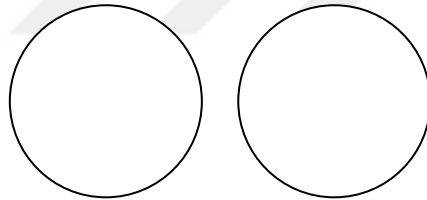
2.5. Empati Süreci

Empatiyi süreç olarak inceleyen çalışmalarda genel anlamda bilişsel ve duygusal bir süreç olduğu yönünde kanaat oluşmuştur. Dökmen (2004)’e göre bu süreç 3 aşamadan meydana gelmektedir.

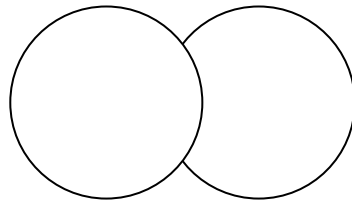
- a) Empati kuracak kişi bireyin yerine kendisini koyarak olaylara onun penceresinden bakar.
- b) İletişime geçtiği kişinin hislerini ve kurguladıklarını doğru anlamlandırır.
- c) Empati kurulan kişi ile doğru etkileşim sağlanır yani empatinin unsurları olan duygusal ve bilişsel tepki karşı tarafa iletilir.

Stein’in tanımlamasına göre empati süreci aşağıdaki şekilde gerçekleşmiştir: (Davis, 2005)

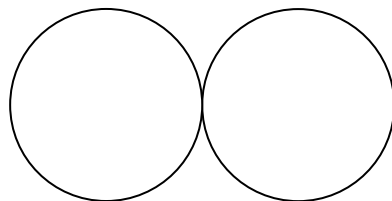
1. **Aşama:** Kendini başkasının yerine koyma, aktif dinleme



2. **Aşama:** Tanımlama, köprü kurma, ilişkilendirme.



3. **Aşama:** Sempati ve kendine dönme



Şekil 2:Stein’in Empati Süreci

2.6 Empatinin Bileşenleri

Empati kavramı üzerinde birçok araştırmacının değişik tanımlamaları mevcuttur. Dolayısı ile bu tür çeşitlilik empatinin bileşenleri için de söz konusu olmuştur. Empatinin bileşenleri hakkında bir kısım araştırmacının 3 bileşenli tanımlamalarının yanında diğer bir kısım araştırmacıların da 4 bileşenli tanımlamaları dikkat çekmektedir.

Örneğin Goldstein ve Michaels (1985) empati bileşenlerinin bilişsel empati, duygusal empati, bildirişimsel empati ve algısal empati şeklinde tanımlamışlardır (Akçalı, 1991).

2.6.1 Bilişsel Bileşenler

Bilişsel empati türünün bireyin duygularının mental olarak anlamlandırılması hususunda yeterli olduğu, bununla birlikte bireyin duygularını yaşama zorunluluğu olmadığı şeklinde ifade edilebilir (Yılmaz, 2003).

Empati sürecinin bilişsel bileşeni öne çıkarılarak tanımlandırılması işi Mead tarafından ortaya konulmuştur. Benmerkezciliğin ağırlıklı olarak ön planda işlendiği bu tanımlamaya göre bilişsel bileşenin önemli bir kısmını bakış açısı ve rol alma oluşturur (Akçalı, 1991; Öner, 2001)

Empatinin tanımlandırılmasında zihinsel sürecin bulunduğu sonucuna Mead'ın yaptığı çalışmalardan esinlenerek ulaşılmıştır. Benmerkezcilik ve bilişsel bileşende kendine yer bulan bakış açısı bilişsel unsurların oluşumuna büyük katkı sağlamaktadır (Akçalı, 1991; Öner, 2001).

2.6.2 Duygusal Bileşenler

Kuram üretenler duygusal unsuru, bireyin duygularını anlamlandırma ve ulaşılan sonuçlara duyarlı yaklaşım olarak nitelendirmişlerdir. Duygusal empatinin olmadığı bir empati sürecinin insanların sosyolojik hareketlerini nitelendirme olarak kalacağı, bundan öteye gidemeyeceği, bu yönü ile duygusal bileşenin empati sürecinin bir diğer önemli bileşeni olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Yılmaz, 2003).

2.6.3 Algısal Bileşenler

Empati kuracak kişi bireyin ileteceği tüm mesajları algılayarak anlamlandırmalı, sonra bireyin bilişsel ve duygusal süreçleri üzerinde anlamlandırılan mesajları nitelendirmelidir (Goldstein ve Michaels, 1985, Akt: Yılmaz, 2003).

2.6.4 Bildirişimsel Bileşenler

Empati sürecindeki bildirişimsel bileşenler süreçteki bilişsel ve duygusal unsurların sonucunda elde edilen tecrübenin karşı tarafa iletilmesi olarak adlandırılır. Empati kuracak kişinin karşısındakinin algı ve duygularını anlamlandırma ve elde ettiği sonuçları doğru olarak yansıtma kabiliyetidir (Akçalı, 1991; Öner, 2001).

2.7. Empati Türleri

2.7.1. İçgüdüsel Empati

Her canlı organizmanın dünyaya geldiğinde ait oldukları temel empatidir. Farklı türde hayvanların kendi türleriyle iletişim içinde oldukları bilinir. Tüm hayvanların dayanışma ve yardım için kendi cinslerine sinyal verdikleri ortadadır. Bir kedi acı çektiğinde onu gören başka bir kedinin de acı çektiği ve bu manada yalnız bırakmadığı görülmektedir. Örneğin olumsuz bir atmosferde bitkilerin tepkilerinin ya da vaziyetlerinin değiştiğine dair sinyaller olduğu bilinmektedir (Gün, 2012).

2.7.2. İlişkisel Empati

Bu empati düzeyinde her canlı organizmanın en yakın ilişki içerisinde olduğu canlıya karşı tepkileri anlatılır. İlgili olduğumuz ve ilişkide bulunduğumuz kişi / canlı ne kadar yakınsa bu çerçevede ilişkisel empati olgusu daha anlamlı yaşanacaktır ve daha duyarlı bir tepki doğacaktır. Bir babanın veya annenin çocuklarında gördüğü olumlu - olumsuz duygularına karşı ebeveynlerde görülen duygusal tepkiler buna en güzel örnektir. Köpeklerin onu okşayan, besleyen ve bakan sahibini yıllar geçse de unutmaması bu manada sevgi göstergesi içinde olması hayvanlarda da yakın ilişkiler içerisinde

bulunulan noktalarda ilişkisel empati olgusunun yaşandığını göstermektedir (Gün, 2012).

2.7.3. Deneyimsel Empati

“Bekara karı boşamak kolaydır.” atasözü ile “Damdan düşenin halinden damdan düşen anlar.” atasözleri deneyimsel empati seviyesini bize açıklar. Aynı olayı tecrübe etmiş kişilerin birbirleriyle duygusal noktada aynı dili konuşma ihtimalleri yükselir. Örnek verecek olursak, en iyi uyuşturucu bağımlılığı terapistleri eski bağımlılardan çıkar. Çünkü kendisi bağımlılığı tecrübe etmiştir. Bir bağımlının neler yaşadığını çok daha iyi bilir. Bağımlıya zamanında kendisine yaklaşılmasını istediği şekilde davranır. Onu anladığını hissettirir. Kurduğu empati ile bağımlının uyuşturucudan kurtulması için tam da aradığı psikolojik ortamı, güven ortamını sağlar. Bağımlı kişi ihtiyacı olan morali bulur, motive olur. Bağımlılıktan kurtulmanın düşündüğü kadar zor bir iş olmadığını görür; çünkü bunu başarmış olan kişi yanındadır. Artık atacağı adım sadece bir seçim yapmaktır (Gün, 2012).

2.7.4. Temel Empati

Empati olgusu geliştirilebilen, öğrenilip öğretilen bir olgudur. Karşı tarafla aynı durumda olabilmek, dinlediğini hissettirmek, göz kontağı kurmak, beden dilimizle karşı tarafı anladığımızın mesajını vermek temel empatinin ölçütleridir (Gün, 2012).

2.7.5. Gelişkin Empati

Bu empati seviyesi öngörü sahibi olmamızı gerektirir. Sezgilerle, içgörü ile karşı tarafın niyetini, arzularını ve ifade edemediği kaygılarını algılamayı açıklar. Çözüm üretme seviyesidir (Gün, 2012).

2.7.6. Yüksek Empati

Burada empatik kişi daha duyarlı, anlayışlı, adalet duygusu bulunan, şefkat ve sevgiyi hayatında bir amaç kılan kişiyi anlatır. Buna belki de empatinin kendini gerçekleştirme denilebilir. Empatik dinlemek, empatik anlayışı sergilemek bu seviyedeki kişilerin bir doğası ve hayat tarzı haline gelmiştir. Kendiliğinden hareket

eden bu kişilerde güven, sevgi, dürüstlük gibi erdemler vazgeçilmez değerlerdir (Gün, 2012).

2.8. Empatiyi Açıklayan Kuram ve Yaklaşımlar

2.8.1. Çıkarsama Kuramı

Yaşanılan olaylar ve karşılaşılan insan hareketlerinin kendi yaşanmışlıklarımızla değerlendirilmesidir. Örneğin bir olay veya durum karşısında gösterdiğimiz tepkileri kendimiz net bir şekilde değerlendiririz. Gösterdiğimiz tepkileri yaşarken içinde bulunduğumuz ruhani durumu kendimiz biliriz. Aynı şekilde başka insanların bizim deneyimlerimizde gösterdiğimiz tepkileri göstermesi halinde kendi duygu ve düşüncelerimizin o insanda olduğunu varsayarız. Ancak bu genelleme ve atfetmenin farklı kültür ve fiziki iradelerle birlikte değerlendirilip farklılıklar doğabileceği ihtimali dikkate alınmalıdır (Ünal, 1972).

2.8.2. Rol oynama Kuramı

George Mead (1934) tarafından ortaya atılmıştır. Empatik kabiliyetin şekillenmesi çocuk üzerinden açıklanır. Çocuğun sade taklit yeteneği anlamlandırılmaya çalışılır. Başlangıçta sadece taklit eden, sınırları olmayan hareketler gözlemlenir. Zaman ilerledikçe ödüllendirilen davranışların pekiştiği ve bu davranışların doğmasındaki potansiyelin arttığı gözlemlenir. Sonuç olarak davranışlar ödüllendirilen davranışlar üzerinde yoğunlaşıp, bu haliyle uyumlu ve sevimli bir birey oluşmasında etken olacaktır (Ünal, 1972).

2.8.3. Heyecan Yayılması Olarak Empati

Hary Steck Solomon'un ortaya attığı görüşe göre çocuk ile bakıcısı arasında da bir empati süreci mevcuttur. Zira yetişkin bireyler iletişime geçtiği bireyin fiziksel tepkilerini ölçüp bu tecrübelerinden sonuçlar çıkarabilir. Ancak çocukların böyle bir yeteneği olmasa da fiziksel tepkilere karşılık vererek bakıcı ile etkileşimde bulunabileceği sonucu çıkmaktadır. O halde böyle bir empati süreci Sullivan'a göre

mümkündür. Empatinin en önemli evresi çocuğun ilk 6 ay ve 27 ay arasındaki zaman aralığıdır. Örneğin annesinin çocuğu emzirirken korkması veya çocuktan hoşlanmaması çocuk tarafından hissedilebilir (Ünal, 1972).

2.9 Empati ile İlgili Kavramlar

Aşağıda empati ile karıştırılan, empatiye yakın olan kavramlar ile empati ile ilişkisi olmayan kavramlar ele alınacaktır.

2.9.1. Empati ve sempati

Sempati karşıdaki bireyin hislerine katılım sağlayan kişinin kendi yaşantısını dahi bu katılıma ilişkilendirmesidir. Empati ise karşıdaki bireyin duygu ve hislerine katılım göstererek kanalize olmayı ifade eder. Örneğin mutlu ve sevinçli kişiye sempati duyan kişide ortak mutlulukları yaşamının hissi vardır. Aynı kişiye empati kuracak kişinin ise kendi duygu ve hislerini geride bıraktığı gözlenir (Akkoyun, 1982).

Sempati duygu ve umutlarda ortak noktaya ulaşma çabasını barındırırken, empati ise karşıdaki bireyin duygu ve umutlarını doğru kavrayabilmektir. Empatide bu tür bir gayenin ayna özelliği gösterdiği görülmektedir. Empatiye girilen kişinin o aynada kendisini tasvir etmesi, ortaya çıkan ihtiyaçların giderilebileceği bir ana çerçeve oluşturulması öngörülür. Sorunu dile getiren kişi kendisini saygın ve yapıcı olarak tanımlar. Sempatide ise bu durumun tersine çaresizlik söz konusudur. Burada acıma duygusu görülür. İşte bu husus sorunu dile getiren kişinin güven duygusunu kaybederek yapıcı kişilik geliştirmesine mani olur (Akkoyun, 1982).

2.9.2 Empati ve Özdeşim

Empati ile özdeşim eşdeğer kavramlar olmamakla birlikte karıştırılmaktadır. Özdeşim bilinçsel faaliyet dışında kişinin kendisini başka bir bireye göre şekillendirdiği bilişsel bir mekanizma iken empatide özdeşim kavramına göre derinlik, yoğunluk, kalıcılık noktalarında farklılıklar arz etmektedir (Goldstein ve Michaels, 1985).

Empatide, empati kuracak kişinin birey ile aynı benliği paylaşması söz konusu olmayıp iki ayrı benlik söz konusudur. Asıl fark bu sebepten meydana gelmektedir. Özdeşim duyan kişi kendi benliğinden vazgeçerek bireyin benliğinde yer alır (Akkoyun, 1982).

2.9.3 Empati ve İçtenlik

İçtenlik kavramını empatik anlayış içerisinde açıklayabiliriz. Empati kuracak kişinin içtenlik sayesinde terapi süresince kendi iç dünyasını da çözümlenmeye çalıştığı söylenebilir (Akkoyun, 1982).

2.9.4 Empati ve Sezgisel Tanı

İki kavram birbirlerine oldukça uzak kavramlardır. Birey üzerinde tanılama faaliyeti, sezgisel tanı olarak adlandırılır. Sonuç olarak bireyin yaşantısı gözlenip yorumlanır. Ancak empatide sezgisel tanıdaki değerlendirme amacından kaçınılır (Akkoyun, 1982).

2.9.5 Empati ve Benmerkezcilik

Bu iki kavram oldukça farklı olup, kesinlikle bağdaşmaz. Benmerkezcilik danışanın düşündüklerini ve hissettiklerini yeteri kadar anlayamayacağını belirtirken, buna karşılık empatik anlayış ise düşünce ve hislerin önemini ortaya çıkartır. Benmerkezcilik üç şekilde karşımıza çıkmaktadır. Görsel-uzaysal, bilişsel ve duygusal olarak üç şekli sıralayabiliriz. Bu tutuma giren kişilerin insanlarla etkileşime girerek onların iç dünyasında kendilerine yer bulmada zorluk çekmektedirler. Bu nedenle benmerkezcilik empatik anlayışa engel olur (Dökmen, 2002).

2.10. Empatik Eğilim ile İlgili Yapılan Araştırmalar

2.10.1.Ülkemizde Yapılan Araştırmalar

Ülkemizde yapılan Araştırmalar

Kumbaroğlu, (2013) ortaöğretim öğrencilerinin üzerinde yapılan Empatik Eğilim Düzeyleri ile Benlik Saygısı Düzeylerinin Değişik Sosyo - Demografik Niteliklerine

Göre Karşılaştırılması konulu çalışmasında; ortaöğretim öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri üzerinde öğrencilerin cinsiyetinin, ebeveyn eğitim düzeyleri ile aile gelirlerinin değişken olarak ele alındığı ortamlarda anlaşılır farklılık arz etmezken, öğrencilerin spor ile uğraşan kesiminin, spor yapmayan öğrencilere göre ders dışı etkinliklerde lehine anlaşılır gözlemler tespit etmiştir.

Arslanoğlu, (2012) Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda öğrenimlerine devam eden farklı bölüm öğrencileri üzerinde empatik eğilim ve saldırganlık düzeyleri konulu araştırmasında kız öğrencilerin empatik eğilimlerinin erkek öğrencilere göre nispeten yüksek olduğunu ve bununla birlikte öğretmenlik bölümüne devam eden öğrencilerin daha yüksek empatik eğilim derecesine ulaştıkları sonucuna ulaşmıştır.

Demiralp, (2017) lisans eğitimine devam eden öğrenciler üzerinde gerçekleştirdiği empatik eğilimler konulu çalışmasında etken olarak narsistik kişilik özellikleri ve eleştirel düşüncelerini ebeveyn eğitim düzeyleri, devam ettiği lisans bölümü, cinsiyet, empatik düzey, gelir düzeyi ve kardeş sayısı olarak ele almıştır. Bu çalışma Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin değişik fakültelerinde eğitimlerine devam eden toplamda 217 kız, 283 erkek öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada lisans öğrencilerinin empatik eğilimleri ile eleştirel düşünme eğilimlerinin paralel yönde geliştiğini gösteren pozitif yönlü ve zayıf gözlemler ile sömürücülük alt boyutu arasında yine paralel yönde geliştiklerini gösteren pozitif yönlü ve zayıf hak iddia etme alt boyutu arasında ise negatif yönlü ve zayıf şeklinde anlamlandırılabilir bir ilişki bağı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Topal, (2018) kişilerin empatik eğilim düzeyleri ile sosyal kaygı düzeyleri arasındaki bağlantıyı gözlemek için aile yapısının değişkenliklere göre yaptığı araştırmada çekirdek ve tek ebeveynli aileye sahip ergenlerin ele alındığı görülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre araştırmaya katılanların empatik eğilimleri ile sosyal kaygı düzeyleri arasında paralel olarak geliştiklerini gösteren pozitif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır.

Yetişen, (2018) üniversite öğrencilerinde empatik eğilim düzeyi ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi konulu yüksek lisans tezinde üniversitede eğitim gören 100 öğrenci ile çalışmıştır. Araştırma bulgularına göre kadınların, erkeklere göre daha duygusal ve hassas olarak yetiştirilmelerinin empatik eğilimlerinin yüksek olmasına

sebepe olduğu görülmüştür. Kaygılı ve kaçınan bağlanma ile empatik eğilim arasında negatif yönde korelasyon olduğu tespit edilmiştir.

Keser, G. (2017) Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilim, Duygusal Zekâ ve Akılcı Olmayan İnanç Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi başlıklı tez çalışması yapmıştır. Bu çalışmada kız öğrencilerin empatik eğilim ve akılcı olmayan inançlar alt boyutlarından aşırı kaygı ve bağımlı olma alt boyutu puanları erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Furtuna, (2018) 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri ile Sosyal Duygusal Öğrenme Becerilerinin Zihin Kuramını Yordaması başlıklı araştırması sonucunda, sosyal duygusal becerilerin cinsiyet, sınıf, baba öğrenim durumu ile zihin kuramını yordama gücü arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Empatik eğilimde ise zihin kuramını yordama gücü açısından anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Dökmen (1987), empati kurma becerisi ile sosyometrik statü arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Programları ve Öğretimi Bölümü 3. sınıfta bulunan 51 öğrenci oluşturmaktadır. Bu çalışmada empatik becerilerin ölçülmesi araştırmacı tarafından düzenlenen üç açık uçlu sorudan oluşan bir ölçek ile sosyometrik statünün ölçülmesi ise öğrencilerin sorunlarını anlatmayı tercih ettikleri ve etmedikleri arkadaşlarını yazılı olarak belirtmeleri yolu ile sağlanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgularda sosyometrik statü ile empati kurma becerisi arasında herhangi bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Akçalı, (1991) kaygı ve empati kavramlarını ele aldığı çalışmasında empatik becerinin gelişmesinin bir yolunun da psikolojik danışma eğitimi alması olduğunu ortaya koymuş ve sürekli kaygının empati kurma kabiliyeti üzerinde bir faktör olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Can ve Akdoğan, (2007) yaptıkları çalışmada ise öğretmen adaylarının empatik eğilim ve saldırganlık düzeyleri ile uyum düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Öğretmen adaylarının kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin araştırılarak öğretmen yetiştirme programlarında gerekli önlemlerin alınması amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada, öğretmen adaylarının kişisel ve sosyal uyum düzeyleri, empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma bulguları, erkek

öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin kızlara göre, kız öğrencilerin ise empatik eğilim düzeylerinin erkeklere göre anlamlı derecede daha yüksek olduğunu göstermiştir. Öğrencilerin kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı, empatik eğilim ile kişisel uyum arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu, saldırganlık ile kişisel uyum arasında ise ters bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Öte yandan, saldırganlık ile sosyal uyum arasında ters bir ilişki, empatik eğilim ile sosyal uyum arasında ise pozitif bir ilişki bulunmuştur. Regresyon analizi sonuçları ise saldırganlık ile empatik eğilimin hem kişisel uyumu hem de sosyal uyumu anlamlı derecede yordadığını göstermiştir.

2.10.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Empati kavramı hakkında değişik ülkelerde araştırmalar yapıldığı gözlenmektedir. Bu araştırmalarda empati kavramının empatinin boyutları, anne ve babaların empatik yetenekleri, empati ve toplumsal değerlerin ilişkisi hususlarının ele alındığı görülmektedir.

Kalliopuska, (1983) yaptığı araştırmada empati ve ahlaki yargı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya dokuz - on iki yaş grubunda bulunan 342 çocuk katılmıştır. Araştırma sonucunda, empati ile ahlaki yargı arasında olumlu yönde ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, kızların empati puanlarının erkeklerinkinden önemli oranda yüksek olduğu ve empatinin yaşın ilerlemesi ile geliştiği saptanmıştır (Akt: Körükçü, 2004).

Caruso ve Mayer, (1998) yetişkin ve çocuklar için duyuşsal empatinin ölçülmesi konusunda araştırma yapmışlardır. Araştırmada duyuşsal empati için çok yönlü bir ölçek oluşturulması amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 793 kişi oluşturmuştur. Çalışmalar sonucunda altı alt ölçekten oluşan bir ölçek geliştirmişlerdir.

Davis, (2005) makalesinde empatiyi teorik olarak açıkladıktan sonra empatinin öğrenilip öğrenilemeyeceğini kuramsal yaklaşımlar ışığında tartışmıştır. Sonuç olarak empati kurma yeteneğinin öğretilemeyeceği tespitini yapmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölüm, araştırma modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları ile verilerin çözümlenmesi kısımlarından oluşmaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerinin çeşitli sosyo - demografik özelliklerine göre karşılaştırılmasını amaçladığı için tarama modelindedir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar,1994). Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri araştırmanın bağımlı değişkenini oluşturmaktadır. Katılımcıların cinsiyet, sınıf ve bölüm gibi değişkenleri ise bağımsız değişkenlerdir.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini, Erciyes Üniversitesi'nde öğrenim gören üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise, sosyal bilgiler, Türkçe, matematik, sınıf, fen bilgisi, din kültürü ve ahlak bilgisi, rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören, 161'i erkek (%34,5), 305'i kadın (%65,5) toplam 466 öğrenci oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada, Dökmen (1988) tarafından geliştirilen "Empatik Eğilim Ölçeği", öğrencilerin empatik eğilim düzeylerini ölçmek için kullanılmıştır.

3.3.1. Empatik Eğilim Ölçeği

Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ): Bireylerin günlük yaşamdaki empati kurma potansiyellerini ölçmek amacıyla Dökmen (1988) tarafından geliştirilmiştir. Likert tipte bir ölçek olup, 20 sorudan oluşmakta ve her soruya 1'den 5'e kadar puan verilmektedir. Puanları toplarken 3, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 15. sorular tersinden toplanmaktadır. Ölçekten alınacak minimum puan 20, maksimum puan ise 100'dür. Toplam puan deneklerin empatik eğilim puanlarını ifade eder. Puanın yüksek olması, empatik eğilimin yüksek olduğunu; düşük olması empatik eğilimin düşük olduğunu gösterir. EEÖ, Dökmen (1988) tarafından 70 kişilik bir öğrenci grubuna ölçeğin tekrarı yöntemiyle, üç hafta arayla iki defa uygulanmıştır. Bu uygulamadan elde edilen ölçeğin güvenilirliği .82'dir. Deneklerin ölçeğin tek ve çift maddelerinden aldıkları puanlar arasındaki ölçeği yarılama güvenilirliği .86 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geçerliği .68 olarak bulunmuştur. Ölçeğin araştırma grubu için Cronbach Alpha ile hesaplanan güvenilirlik katsayısı .72 olarak bulunmuştur.

3.4. Veri Toplanma Süreci

Verilerin toplanması sürecinde, örneklemdaki bölümlerin 3. ve 4. sınıftaki öğrencilere "Empatik Eğilim Ölçeği" araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Öğrencilerin cinsiyetleri, bölüm isimleri ve sınıf düzeyleri ile ilgili bilgiler Empatik Eğilim Ölçeği'nde boş olan üst kısma öğrenciler tarafından yazılmıştır. Araştırmanın amacı ile ilgili bilgi verilip, öğrencilerin doğru bilgi vermelerinin önemli olduğu, bilgilerin gizli tutulacağı ve isim yazmanın gerekli olmadığı vurgulanmıştır. Veriler 2014-2015 öğretim yılında Nisan ve Mayıs aylarında toplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Toplanan ölçekler kontrol edilerek eksik veya yanlış doldurulanlar araştırmacı tarafından araştırma dışında tutulmuştur. Daha sonra geçerli ve kabul edilebilir nitelikte olan 466 adet ölçek değerlendirilmek üzere bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Katılımcıların kişisel niteliklerine ilişkin sorulara verdikleri yanıtların frekans, yüzde dağılımları ve ortalama değerleri hesaplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde iki grup arasındaki anlamlı farklılıkların tespiti için bağımsız grup T testi, ikiden fazla gruplar arası anlamlı farklılıkların tespiti için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve

ortalamlar arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için de Tukey HSD testi kullanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen veriler, SPSS 16.00 (Social Sciences Statistical Package) istatistik programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Tüm istatistik çözümlerinde .05 anlamlılık düzeyi temel alınmıştır.

Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk Testi kullanılmış, dağılımın normal olduğu görülmüştür.

Tablo3.1. Üniversite öğrencilerinin empatik eğilim ölçeği verilerinin normal dağılım test sonuçları

| | Kolmogorov-Smirnov ^a | | | Shapiro-Wilk | | |
|------------------------------|---------------------------------|-----|-------|--------------|-----|------|
| | Statistic | df | Sig. | Statistic | df | Sig. |
| Empatik eğilim ölçeği | ,057 | 159 | ,200* | ,995 | 466 | ,853 |

Tablo 3.1. incelendiğinde “Empatik Eğilim Ölçeği” dağılımın normal dağılım olduğu görülmektedir ($p>0,05$). Bu nedenle parametrik testler kullanılacaktır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde; çalışma kapsamında araştırılan alt probleme ilişkin bulgu ve yorumlar, problemler çerçevesinde yer verilmiştir.

Tablo 4.1. Üniversite Öğrencilerinin “Cinsiyet” Değişkenine Göre Yüzde ve Frekans Dağılımları

| Cinsiyet | f | % |
|----------|-----|-------|
| Erkek | 161 | 34,5 |
| Kadın | 305 | 65,5 |
| Toplam | 466 | 100,0 |

Üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre dağılımları Tablo 4,1’de gösterilmiştir. Tablodaki değerlerden katılımcıların 161’i (%34,5) Erkek, 305’i (%65,5) Kadın olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4.2. Üniversite Öğrencilerinin “Sınıf” Değişkenine Göre Yüzde ve Frekans Dağılımları

| Sınıf | f | % |
|----------|-----|-------|
| 3. Sınıf | 195 | 41,8 |
| 4. Sınıf | 271 | 58,2 |
| Toplam | 466 | 100,0 |

Üniversite öğrencilerinin sınıf değişkenine göre dağılımlarını gösteren Tablo 4.2. incelendiğinde; katılımcıların 195’i (%41,8) 3. sınıfta, 271’i (%58,2) 4. Sınıfta öğrenim görmekte olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4.3. Üniversite Öğrencilerinin “Bölüm” Değişkenine Göre Yüzde ve Frekans Dağılımları

| Bölüm | f | % |
|---|----------|----------|
| Sosyal bilgiler öğretmenliği | 118 | 25,3 |
| Türkçe öğretmenliği | 65 | 13,9 |
| Matematik öğretmenliği | 63 | 13,5 |
| Sınıf öğretmenliği | 65 | 13,9 |
| Fen bilgisi öğretmenliği | 59 | 12,7 |
| Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği | 41 | 8,8 |
| Rehberlik ve psikolojik danışmanlık (PDR) | 55 | 11,8 |
| Toplam | 466 | 100,0 |

Üniversite öğrencilerinin öğrenim görülen bölüm değişkenine göre dağılımlarını gösteren Tablo 4.3. incelendiğinde; katılımcıların 118’i (%25,3) Sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünde, 65’i (13,9) Türkçe öğretmenliği bölümünde, 65’i (%13,9) sınıf öğretmenliği bölümünde, 63’ü (%13,5) matematik öğretmenliği bölümünde, 59’u (%12,7) fen bilgisi öğretmenliği bölümünde, 55’i (%11,8) rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünde ve 41’inin (%8,8) din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği bölümünde öğrenim görmekte olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4.4.Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Puanların Ortalaması

| No | Anket Maddeleri | Beni Hiç Tanımlamıyor | | Beni Çok Az Tanımlıyor | | Beni Kısmen Tanımlıyor | | Beni Oldukça Tanımlıyor | | Beni Tamamen Tanımlıyor | | \bar{X} |
|----|--|-----------------------|------|------------------------|------|------------------------|------|-------------------------|------|-------------------------|------|-----------|
| | | f | % | f | % | f | % | f | % | f | % | |
| 1 | Çok sayıda dostum var | 27 | 5.8 | 73 | 15.7 | 61 | 13,1 | 207 | 44,4 | 98 | 21 | 3,59 |
| 2 | Film seyrederken bazen gözlerim yaşarır. | 38 | 8.2 | 76 | 16.3 | 50 | 10.7 | 177 | 38.0 | 125 | 26.8 | 3.59 |
| 3 | Sıklıkla kendimi yalnız hissedirim. | 30 | 6.4 | 98 | 21.0 | 128 | 27.5 | 135 | 29.0 | 75 | 16.1 | 3.27 |
| 4 | Bana dertlerini anlatanlar yanımdan ferahlamış olarak ayrılırlar. | 15 | 3.2 | 17 | 3.6 | 138 | 29.6 | 207 | 44.4 | 89 | 19.1 | 3.72 |
| 5 | Başkalarının problemleri, beni kendi problemlerim gibi ilgilendirir. | 12 | 2.6 | 43 | 9.2 | 138 | 29.6 | 207 | 44.4 | 66 | 14.2 | 3.58 |
| 6 | Duygularımı başkalarına iletmekte güçlük çekerim. | 45 | 9.7 | 100 | 21.5 | 101 | 21.7 | 126 | 27.0 | 94 | 20.2 | 3.26 |
| 7 | İnsanların film seyrederken ağlamaları tuhafıma gider. | 28 | 6.0 | 54 | 11.6 | 74 | 15.9 | 130 | 27.9 | 180 | 38.6 | 3.81 |
| 8 | Birisiyle tartışırken bazen dikkatim onun söylediklerinden çok vereceğim cevaplar üzerinde yoğunlaşır. | 69 | 14.8 | 158 | 33.9 | 132 | 28.3 | 78 | 16.7 | 29 | 6.2 | 2.65 |
| 9 | Çevremde çok sevilen bir insanım. | 11 | 2.4 | 23 | 4.9 | 138 | 29.6 | 226 | 48.5 | 68 | 14.6 | 3.68 |
| 10 | Televizyondaki filmler mutlu sonla bitince rahatlarım. | 23 | 4.9 | 38 | 8.2 | 66 | 14.2 | 186 | 39.9 | 153 | 32.8 | 3.87 |
| 11 | Düşüncelerimi başkalarına iletmekte güçlük çektiğim olur. | 45 | 9.7 | 110 | 23.6 | 108 | 23.2 | 132 | 28.3 | 71 | 15.2 | 3.15 |
| 12 | İnsanların çoğu bencildir. | 110 | 23.6 | 175 | 37.6 | 110 | 23.6 | 50 | 10.7 | 21 | 4.5 | 2.34 |
| 13 | Sinirli bir insanım. | 49 | 10.5 | 122 | 26.2 | 123 | 26.4 | 96 | 20.6 | 76 | 16.3 | 3.06 |
| 14 | Genellikle insanlara güvenirim. | 37 | 7.9 | 67 | 14.4 | 100 | 21.5 | 207 | 44.4 | 55 | 11.8 | 3.37 |
| 15 | İnsanlar beni tam olarak anlamıyorlar | 55 | 11.8 | 110 | 23.6 | 152 | 32.6 | 110 | 23.6 | 39 | 8.4 | 2.93 |
| 16 | Girişken bir insanım. | 28 | 6.0 | 59 | 12.7 | 130 | 27.9 | 168 | 36.1 | 81 | 17.4 | 3.46 |
| 17 | Bir yakınıma derdimi anlatmak beni rahatlatır. | 17 | 3.6 | 31 | 6.7 | 75 | 16.1 | 220 | 47.2 | 123 | 26.4 | 3.86 |
| 18 | Genellikle hayatımdan memnunum. | 23 | 4.9 | 26 | 5.6 | 100 | 21.5 | 219 | 47.0 | 98 | 21.0 | 3.73 |
| 19 | Yakınlarım bana sık sık dertlerini anlatır. | 15 | 3.2 | 21 | 4.5 | 68 | 14.6 | 256 | 54.9 | 106 | 22.7 | 3.89 |
| 20 | Genellikle keyfim yerindedir. | 23 | 4.9 | 28 | 6.0 | 111 | 23.8 | 219 | 47.0 | 85 | 18.2 | 3.67 |
| | Toplam | | | | | | | | | | | 3.42 |

Beni hiç tanımlamıyor (1.00-1.80), Beni çok az tanımlıyor (1.80-2.60) Beni kısmen tanımlıyor (2.60-3.40) Beni oldukça tanımlıyor (3.40-4.20), Beni tam olarak tanımlıyor (4.20-5.00)

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine ilişkin görüşlerine yer verilen Tablo 4.4.'te, "Çok sayıda dostum var" ifadesine öğrencilerin verdikleri cevaplar "beni tamamen tanımlıyor" ve "beni oldukça tanımlıyor" seçenekleri

birlikte değerlendirildiğinde %65,4 oranındadır. Bu davranışın kendilerini tanımlama düzeyini “kısmen”, “çok az” ve “hiç” olarak belirten öğrencilerin oranları birlikte ele alındığında %34,6’dır. Öğrenciler tanımlama düzeyi ortalamasına göre davranışın kendilerini “oldukça” tanımladığını belirlemektedir ($\bar{x}=3.59$).

“Film seyrederken bazen gözlerim yaşarır” ifadesine öğrencilerin verdikleri cevaplar “beni tamamen tanımlıyor” ve “beni oldukça tanımlıyor” seçenekleri birlikte değerlendirildiğinde %64,8 oranındadır. Bu davranışın kendilerini tanımlama düzeyini “çok az”, “kısmen” tanımladığı ve “hiç” tanımlamadığı öğrencilerin oranı %35,2’dir. Öğrenciler tanımlama düzeyi ortalamasına göre davranışın kendilerini “oldukça” tanımladığını belirlemektedir ($\bar{x}=3.59$).

“Sıklıkla kendimi yalnız hissedirim” ifadesini öğrencilerin %54,9 gibi bir oranı “beni hiç tanımlamıyor”, “çok az tanımlıyor” ve “kısmen tanımlıyor” şeklinde değerlendirirken, %45,1’lik bir oranı da “beni oldukça tanımlıyor” ve “beni tamamen tanımlıyor” yönünde değerlendirmektedir. Bu davranışa ilişkin öğrenci görüşleri ortalaması “beni kısmen tanımlıyor” düzeyindedir ($\bar{x}=3.27$).

“Bana dertlerini anlatanlar yanımdan ferahlamış olarak ayrılırlar” davranışını içeren ifadeyi öğrenciler %63,5 oranında “beni tamamen tanımlıyor” ve “beni oldukça tanımlıyor” şeklinde değerlendirirken, %36,5’lik oranda da beni “hiç” tanımlamıyor, “kısmen” ve “çok az” tanımlıyor yönünde değerlendirmektedir. “Bana dertlerini anlatanlar yanımdan ferahlamış olarak ayrılırlar” ifadesi genel ortalamaya göre öğrencileri “beni oldukça tanımlıyor” düzeyindedir ($\bar{x}=3.72$).

“Başkalarının problemleri, beni kendi problemlerim gibi ilgilendirir” ifadesine “beni oldukça tanımlıyor” ve “beni tamamen tanımlıyor” diyen öğrencilerin oranı %58,6’dır. Bu davranışa, “beni kısmen”, “çok az”, “beni hiç tanımlamıyor” diyen öğrencilerin oranı %41,4’tür. Bu davranışa ilişkin öğrenci görüşleri ortalaması “beni oldukça tanımlıyor” düzeyinde yoğunlaşmaktadır ($\bar{x}=3.55$).

“Duygularımı başkalarına iletmede güçlük çekerim” ifadesinin öğrencileri ne kadar tanımladığı incelendiğinde, beni “hiç” tanımlamıyor, “kısmen” ve “çok az” tanımlıyor diyenler %52,9 oranındayken, “beni oldukça tanımlıyor” ve “beni tamamen tanımlıyor” diyenler %47,1 gibi bir değer almaktadır. “Duygularımı başkalarına iletmede güçlük

“çekerim” ifadesi genel ortalama itibariyle öğrencileri “beni kısmen tanımlıyor” yönündedir ($\bar{x}=3.26$).

“İnsanların film seyredirken ağlamaları tuhafıma gider” ifadesinin kendilerini “oldukça” ve “tamamen” tanımladığını belirten öğrencilerin oranı %66,5’ken, “beni hiç tanımlamıyor”, “kısmen” ve “çok az” tanımlıyor diyen öğrencilerin oranı %33,5’dir. “İnsanların film seyredirken ağlamaları tuhafıma gider” ifadesi genel ortalama itibariyle öğrencileri “beni oldukça tanımlıyor” yönündedir ($\bar{x}=3.81$).

“Birisıyla tartışırken bazen dikkatim onun söylediklerinden çok vereceğim cevaplar üzerinde yoğunlaşır” ifadesine öğrenci görüşlerinin %77’si “beni hiç tanımlamıyor”, “kısmen” ve “çok az” tanımlıyor yönüdeyken, bu oran “beni oldukça tanımlıyor” ve “beni tamamen tanımlıyor” seçenekleri birlikte değerlendirildiğinde %23’tür. Bu davranış öğrenciler tarafından “beni kısmen tanımlıyor” şeklinde değerlendirilmiştir ($\bar{x}=2.65$).

“Çevremde çok sevilen bir insanım” ifadesinin öğrencileri ne kadar tanımladığı incelendiğinde, “beni tamamen tanımlıyor” ve “beni oldukça tanımlıyor” diyenler %63,1 oranındayken, “hiç”, “çok az” ve “kısmen” seçenekleri de %36,9 gibi bir değer almaktadır. “Çevremde çok sevilen bir insanım” ifadesi genel ortalama itibariyle öğrencileri “oldukça” tanımladığı yönündedir ($\bar{x}=3.68$).

“Televizyondaki filmler mutlu sonla bitince rahatlarım” ifadesinin öğrencileri ne kadar tanımladığı incelendiğinde, “beni tamamen tanımlıyor” ve “beni oldukça tanımlıyor” diyenler %72,7 oranındayken, “hiç”, “çok az” ve “kısmen” seçenekleri birlikte ele alındığında %27,3’tür. “Televizyondaki filmler mutlu sonla bitince rahatlarım” ifadesinin genel ortalama itibariyle öğrencileri “oldukça” tanımladığı yönündedir ($\bar{x}=3.87$).

“Düşüncelerimi başkalarına iletmekte güçlük çektiğim olur” ifadesinin öğrencileri ne kadar tanımladığı incelendiğinde “beni tamamen tanımlıyor” ve “beni oldukça tanımlıyor” diyen öğrencilerin oranı %43,5 iken, öğrencilerin %56,5’i de bu davranışı “hiç”, “çok az” ve “kısmen” seçenekleriyle değerlendirmektedir. “Düşüncelerimi başkalarına iletmekte güçlük çektiğim olur” ifadesinin genel ortalama itibariyle öğrencileri “kısmen” tanımladığı yönündedir ($\bar{x}=3.15$).

“İnsanların çoğu bencildir” ifadesinin öğrencileri ne kadar tanımladığı incelendiğinde “beni tamamen tanımlıyor” ve “beni oldukça tanımlıyor” diyen öğrencilerin oranı %84,8 iken, ifadesinin “hiç”, çok az” ve “kısmen” tanımladığı öğrencilerin oranı %15,2’dir. “İnsanların çoğu bencildir” ifadesinin genel ortalama itibari ile öğrencileri “çok az” tanımladığı yönündedir ($\bar{x}=2.34$).

“Sinirli bir insanım” ifadesine yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde “beni hiç tanımlamıyor”, “çok az tanımlıyor” ve “kısmen tanımlıyor” diyenlerin oranı %63.1’e ulaşırken, “beni oldukça” ve “tamamen tanımlıyor” diyenlerin oranı %36.9’dur. “Sinirli bir insanım” ifadesinin genel ortalama itibariyle öğrencileri “kısmen” tanımladığı yönündedir ($\bar{x}=3.06$).

“Genellikle insanlara güvenirim” ifadesinin öğrencileri ne kadar tanımladığı incelendiğinde, “beni oldukça” ve “tamamen tanımlıyor” diyenler %56,2 oranındayken, “beni hiç tanımlamıyor”, “çok az tanımlıyor” ve “kısmen tanımlıyor” diyenler %43,8 gibi bir değer almaktadır. “Genellikle insanlara güvenirim” ifadesi genel ortalama itibariyle öğrencileri “kısmen” tanımladığı yönündedir ($\bar{x}=3.37$).

“İnsanlar beni tam olarak anlamıyorlar” ifadesinin öğrencileri ne kadar tanımladığı incelendiğinde, “beni oldukça” ve “tamamen tanımlıyor” diyenler %32 oranındayken, “beni hiç tanımlamıyor”, “çok az tanımlıyor” ve “kısmen tanımlıyor” diyenler %68 gibi bir değer almaktadır. “İnsanlar beni tam olarak anlamıyorlar” ifadesi genel ortalama itibariyle öğrencileri “kısmen” tanımladığı yönündedir ($\bar{x}=2.93$).

“Girişken bir insanım” ifadesinin öğrencileri ne kadar tanımladığı incelendiğinde, “beni hiç tanımlamıyor”, “çok az tanımlıyor” ve “kısmen tanımlıyor” diyenler grubun %46,6’sını oluştururken, “beni oldukça” ve “tamamen tanımlıyor” diyenler grubun %53,4’ünü oluşturmaktadır. “Girişken bir insanım” ifadesi genel ortalama itibariyle öğrencileri “oldukça” tanımladığı yönündedir ($\bar{x}=3.46$).

“Bir yakınımın derdimi anlatmak beni rahatlatır” ifadesinin öğrencileri ne kadar tanımladığı incelendiğinde, “beni hiç tanımlamıyor”, “çok az tanımlıyor” ve “kısmen tanımlıyor” diyenler grubun %26,4’ünü oluştururken, “beni oldukça” ve “tamamen tanımlıyor” diyenler grubun %73,6’sını oluşturmaktadır. “Bir yakınımın derdimi

anlatmak beni rahatlatır” ifadesi genel ortalama itibariyle öğrencileri “oldukça” tanımladığı yönündedir ($\bar{x}=3.86$).

“Genellikle hayatımdan memnunum” ifadesinin öğrencileri ne kadar tanımladığı incelendiğinde, “oldukça” ve “tamamen” tanımladığını belirten öğrenciler grubun %68’ini oluştururken “Hiç”, “çok az” ve “kısmen” diyenler birlikte değerlendirildiğinde ise grubun %32’sini oluşturmaktadır. “Genellikle hayatımdan memnunum” ifadesi genel ortalama itibariyle öğrencileri “oldukça” tanımladığı yönündedir ($\bar{x}=3.73$).

“Yakınlarım bana sık sık dertlerini anlatır” ifadesinin öğrencileri ne kadar tanımladığı incelendiğinde, “beni oldukça” ve “tamamen tanımlıyor” tanımladığını belirten öğrenciler grubun %77,6’sını oluştururken, “hiç”, “çok az” ve “kısmen” diyenler birlikte değerlendirildiğinde ise grubun %22,4’ünü oluşturmaktadır. “Yakınlarım bana sık sık dertlerini anlatır” ifadesi genel ortalama itibariyle öğrencileri “oldukça” tanımladığı yönündedir ($\bar{x}=3.89$).

Öğrencilerin empatik eğilim düzeylerinin analizinin yapıldığı son madde olan “Genellikle keyfim yerindedir” ifadesinin öğrencileri ne kadar tanımladığı incelendiğinde, “beni oldukça” ve “tamamen tanımlıyor” tanımladığını belirten öğrenciler grubun %65,2’sini oluştururken, “hiç”, “çok az” ve “kısmen” diyenler birlikte değerlendirildiğinde ise grubun %34,8’ini oluşturmaktadır. “Genellikle keyfim yerindedir” ifadesi genel ortalama itibariyle öğrencileri “oldukça” tanımladığı yönündedir ($\bar{x}=3.67$).

Çalışmaya katılan öğrencilerin genel toplam ortalama değerleri 3,42 olarak gerçekleşmiş ve iyi düzeyde empatik eğilim düzeyine sahip oldukları sonucuna varılmıştır.

4.1.Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi, “Üniversite öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?” şeklinde kurulmuştur. Problemi test etmek için t testi uygulanmıştır.

Araştırmaya katılan erkek (n:161) ve kız (n:305) üniversite öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri arasında, cinsiyet değişkenine göre bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem T-testi sonuçları Tablo 4.5.1.’de verilmiştir.

Tablo 4.5. Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları

| Cinsiyet | n | \bar{x} | Ss | sd | t | p |
|----------|-----|-----------|------|-----|-------|------|
| Erkek | 161 | 66,67 | 9,81 | 464 | -3,21 | .001 |
| Kadın | 305 | 69,56 | 8,88 | | | |

Tablo 4.5. incelendiğinde kız öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine ilişkin puan ortalamaları (69.56) , erkek öğrencilerin empatik eğilim düzeylerine ilişkin puan ortalamalarından (66.67) daha yüksek olduğu görülmektedir. Kız öğrencilerin empatik eğilim düzeyleri puanları erkek öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir ($t(464) = -3.21, p < .05$).

4.2.Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi, “Üniversite öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri sınıfa göre farklılaşmakta mıdır?” şeklinde kurulmuştur. Problemi test etmek için T testi uygulanmıştır.

Araştırmaya katılan 3.sınıf (n:195) ve 4.sınıf (n:271) Üniversite öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri arasında, sınıf değişkenine göre bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçları Tablo 4.6.’da verilmiştir.

Tablo 4.6. Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Sınıfa Göre T Testi Sonuçları

| Sınıf | n | \bar{x} | Ss | sd | t | p |
|----------|-----|-----------|------|-----|------|------|
| 3. Sınıf | 195 | 68,68 | 9,68 | 464 | ,231 | ,817 |
| 4. Sınıf | 271 | 68,47 | 9,04 | | | |

Tablo 4.6. incelendiğinde, empatik eğilim düzeyleri sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı görülmektedir ($t(464) = ,231; p > 0.05$).

4.3.Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi, “Üniversite öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri bölüme göre farklılaşmakta mıdır?” şeklinde kurulmuştur.

Araştırmaya katılan Üniversite öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Empatik eğilim düzeyleri puanları

arasında, öğrenim görülen bölüm değişkenine göre bir farklılaşma olup olmadığını çözümlenmek amacıyla ilişkisiz örneklem için tek faktörlü varyans analizi (One-Way ANOVA) testi uygulanmıştır.

Tablo 4.7. Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Öğrenim Görülen Bölüme İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

| Öğrenim Görülen Bölüm | n | \bar{x} | Ss |
|---|-----|-----------|-------|
| Sosyal bilgiler öğretmenliği | 118 | 66,50 | 9,61 |
| Türkçe öğretmenliği | 65 | 69,50 | 7,50 |
| Matematik öğretmenliği | 63 | 67,42 | 10,33 |
| Sınıf öğretmenliği | 65 | 68,60 | 8,34 |
| Fen bilgisi öğretmenliği | 59 | 68,98 | 9,16 |
| Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği | 41 | 68,34 | 10,16 |
| Rehberlik ve psikolojik danışmanlık (PDR) | 55 | 72,85 | 8,72 |
| Toplam | 466 | 68,56 | 9,30 |

Tablo 4.7.'deki veriler incelendiğinde, öğrenim görülen bölüm değişkenine göre empatik eğilim ölçeğinden en yüksek ortalamanın; Rehberlik ve psikolojik danışmanlık ($\bar{x}=72,85$) bölümüne ait olduğu görülmektedir. Bunları sırasıyla Türkçe öğretmenliği($\bar{x}=69,50$), Fen bilgisi öğretmenliği($\bar{x}=68,98$), Sınıf öğretmenliği($\bar{x}=68,60$),Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği($\bar{x}=68,34$),Matematik öğretmenliği($\bar{x}=67,42$),Sosyal bilgiler öğretmenliği($\bar{x}=66,50$) bölümlerinin izlediği görülmektedir.

Bölümlerin puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan Anova analizine ilişkin bulgular tablo 4.8.'de verilmiştir.

Tablo 4.8. Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Öğrenim Görülen Bölüme Göre ANOVA Sonuçları

| Varyans Kaynağı | Kareler Toplamı | Sd | Kareler Ortalaması | F | p |
|-----------------|-----------------|-----|--------------------|-------|------|
| Gruplar Arası | 1666,755 | 6 | 277,793 | 3,302 | ,003 |
| Gruplar İçi | 38615,814 | 459 | 84,130 | | |
| Toplam | 40282,569 | 465 | | | |

Tablo 4.8. incelendiğinde öğrenim görülen bölüm değişkenine göre öğrencilerin empatik eğilim ölçeği puanlarının farklılaşmasına ilişkin hesaplanan f değerinin ($F(6-459)=3,302$; $p<.05$) anlamlı düzeyde bir farkı gösterdiği anlaşılmaktadır.

Öğrenim görülen bölüm değişkeni açısından Empatik Eğilim Ölçeği puan ortalamalarında ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla yapılan Tukey Testi sonuçları Tablo 4.9.'da verilmiştir.

Tablo 4.9. Empatik Eğilim Ölçeği puanlarının öğrenim görülen bölüm değişkeni açısından ortaya çıkan farkın kaynağına ilişkin Tukey Testi Sonuçları

| (I) Bölüm | (J) Bölüm | Ortalamalar Arası Fark (I-J) | p |
|---|---|------------------------------|-------|
| Sosyal bilgiler öğretmenliği | Türkçe öğretmenliği | -3,00769 | ,341 |
| | Matematik öğretmenliği | -,92857 | ,995 |
| | Sınıf öğretmenliği | -2,10000 | ,755 |
| | Fen bilgisi öğretmenliği | -2,48305 | ,618 |
| | Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği | -1,84146 | ,926 |
| | Rehberlik ve psikolojik danışmanlık | -6,35455* | ,001 |
| Türkçe öğretmenliği | Matematik öğretmenliği | 2,07912 | ,860 |
| | Sınıf öğretmenliği | ,90769 | ,998 |
| | Fen bilgisi öğretmenliği | ,52464 | 1,000 |
| | Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği | 1,16623 | ,996 |
| | Rehberlik ve psikolojik danışmanlık | -3,34685 | ,421 |
| Matematik öğretmenliği | Sınıf öğretmenliği | -1,17143 | ,991 |
| | Fen bilgisi öğretmenliği | -1,55448 | ,967 |
| | Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği | -,91289 | ,999 |
| | Rehberlik ve psikolojik danışmanlık | -5,42597* | ,024 |
| Sınıf öğretmenliği | Fen bilgisi öğretmenliği | -,38305 | 1,000 |
| | Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği | ,25854 | 1,000 |
| | Rehberlik ve psikolojik danışmanlık | -4,25455 | ,150 |
| Fen bilgisi öğretmenliği | Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği | ,64159 | 1,000 |
| | Rehberlik ve psikolojik danışmanlık | -3,87149 | ,270 |
| Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği | Rehberlik ve psikolojik danışmanlık | -4,51308 | ,207 |

Tablo 4.9. incelendiğinde; empatik eğilim ölçeği ortalamalarının “öğrenim görülen bölüm” değişkeni grupları arasındaki Tukey testi sonuçlarına göre; rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümü ile sosyal bilgiler öğretmenliği ve matematik öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin empatik eğilim ölçeği puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşma olduğu ($P<0.05$) görülmektedir. Ortalamalar arası farklar dikkate alındığında farkın rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümü lehine olduğu görülmektedir.



BÖLÜM V

SONUÇ VE TARTIŞMA

Üniversite öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri, Dökmen'e ait olan "Empatik Eğilim Ölçeği" (EEÖ) çerçevesinde incelenerek, anket sorularına verdikleri cevaplar doğrultusunda karşılaştırılmıştır.

5.1. Sonuçlar

5.1.1. Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerinin Cinsiyet Bakımından Farklılığı

Üniversite öğrencilerin empatik eğilim düzeyleri cinsiyetlerine göre karşılaştırıldığında; kadınların empatik eğilim düzeyleri erkeklerinkinden istatistikî olarak daha büyük oranda gerçekleşmiştir (Tablo 4.5.).

Bu bulguyu benzer şekilde Güner (2018) kadın öğretmenlerin empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğu tespit etmiştir. Demiralp (2017), kadın katılımcıların empatik eğilimleri ve bakış açıları erkeklere göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Duru (2002) da öğretmenlerin empatik eğilimlerini cinsiyet değişkenine göre incelemiş ve kadın öğretmenlerin bu manada empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca Karakaya (2001) da hemşirelik öğrencilerin empatik eğilimlerini bazı değişkenlere göre incelemiş ve kız öğrencilerin empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Rehber (2007) de yaptığı araştırmada kadınların erkeklere göre daha yüksek bir empatik eğilime sahip olduğu saptanmıştır. Ekinci (2009) de yaptığı araştırmada cinsiyete göre öğretmen adayların empatik eğilimlerin yüksek olmasını kadınların lehine olduğunu bulmuştur. Yüksel (2009)'in yapmış olduğu çalışma

sonucuna göre de kız öğrencilerin empatik eğilim düzeyleri erkek öğrencilerin empatik eğilim düzeylerinden daha yüksek bulunmuştur. Arslanoğlu (2012) da yaptığı çalışmada kız ve erkek öğrencilerin empatik eğilim düzeyleri arasında anlamlı fark bulmuştur.

Bununla birlikte Dökmen (1987), Tanrıdağ (1992) ve Korkmaz (2001) da yapmış oldukları araştırmalarının sonucunda, cinsiyetin empatik eğilim düzeyi üzerinde bir farklılığa neden olmadığını, ancak kızların empatik eğilim düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğunu saptamışlardır. Bu durumda Türk toplumunda kız çocuklarının yetiştirilme tarzının önemli bir rolü olduğu söylenebilir. Duygularını ifade etmek için teşvik görmeyen erkek çocuklar ise hem kendi hem de başkalarının duygularını anlamada zorluk çekmektedirler (Yüksel, 2009).

Buna karşın Alisinanoğlu ve Köksal (2000)'ın yaptığı çalışma bulguları cinsiyetin empatik eğilim düzeyi üzerinde herhangi bir farklılığa neden olmadığını ve kızların empatik eğilim düzeylerinin erkeklerin empatik eğilim düzeylerinden çok az yüksek olduğunu göstermektedir. Alver (1998) ise yapmış olduğu araştırmada, bireylerin uyum düzeyleri ile empatik becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Cinsiyet açısından ise erkek öğrencilerin empatik beceri düzeyleri kız öğrencilerden anlamlı derecede farklı çıkmıştır. Bu fark erkekler lehinedir.

Sonuç olarak; alanyazında farklı araştırma sonuçlarına rastlanmış olsa da çoğunlukla empatik eğilimin cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterebileceği ve özellikle kızların erkeklere göre daha yüksek empatik eğilimler taşıdığı söylenebilir (Güner, 2018).

5.1.2. Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerinin sınıf Bakımından Farklılığı

Üniversite öğrencilerin empatik eğilim düzeylerine ilişkin görüşleri öğrenim gördükleri sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (Tablo 4.6.).

Çalışma bulgularımızı destekler şekilde Filiz (2009) ve Çiftçi (2008) lise öğrencileri üzerinde, Köksal (1997) karşılaştırmalı olarak hem lise, hem üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmalarda empatik eğilim düzeyinin yaş değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Rehber (2007)'in ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine göre çatışma çözme davranışlarını incelediği

çalışmasından elde edilen sonuçlara göre de, öğrencilerin devam ettikleri sınıf düzeyleri açısından empatik eğilim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Yine Hasankahyaoğlu (2008)'da üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada sınıf düzeyi ile empatik eğilim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır. Vural (2008) okul öncesi eğitim kurumu yöneticileri üzerinde yaptığı araştırmasında yaş değişkeninin yöneticilerin empatik eğilim düzeyleri üzerinde herhangi bir farklılığa neden olmadığı sonucuna ulaşırken, Cengiz (2008) hemşireler üzerinde yaptığı çalışmasında yaş değişkeni ile empatik eğilim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulamamıştır.

Ancak Hoffman (1978) yaşla birlikte artan sınıf düzeyi değişkenine ilişkin olarak empatinin gelişimi üzerine yaptığı çalışmalarında on yaşın üzerindeki bireylerin empati gelişiminin son aşamasında bulduklarını ve bu yaştan sonra yaşla birlikte empatinin gelişim göstermediğini ifade etmiştir (Akt: Köksal Akyol ve Çiftçiabaşı, 2005). Bryant (1982) ise çalışmasında 7. sınıfta okuyan çocukların empatik eğilim düzeylerinin 4. sınıfta okuyanlara oranla daha yüksek olduğunu saptamış ve çalışmamızı destekler şekilde empatik eğilim düzeyinin sınıf düzeyi yükseldikçe yükseldiği bulgusuna ulaşmıştır (Kumbaroğlu, 2013). Nelson (1996) yaptığı çalışmasında, yaşla empatik eğilim düzeyi arasındaki ilişkinin anlamlı düzeyde olumlu olduğunu belirtmiştir. Empati gelişimi birdenbire olmamakta, yıllar ilerledikçe gerçekleşmektedir.

5.1.3. Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerinin Öğrenim Görülen Bölüm Bakımından Farklılığı

Üniversite öğrencilerin empatik eğilim düzeyleri öğrenim gördükleri bölüme göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır (Tablo 4.8).

Bu bulgu başka çalışmaların sonuçlarıncı da desteklenmektedir. Alver (1998) ise yapmış olduğu araştırmada, bireylerin uyum düzeyleri ile empatik becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Farklı alanlarda öğrenim gören (fen - sosyal) öğrencilerin empatik beceri puanları arasında anlamlı fark olduğu ve bu farkın sosyal alanlardaki öğrencilerin lehine olduğu gözlenmiştir. Demiralp (2017) eğitim fakültesindeki öğrencilerin empatik eğilimlerinin diğer fakültelerde öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ekinci (2009), öğretmen adayların empatik eğilimleri ve eleştirel düşünme eğilimlerini inceleyen tezinde de öğretmen adaylarının okudukları bölüme

göre bile empatik eğilimlerinde anlamlı bir değerin çıktığını görebiliriz. Mesela psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölüm öğrencilerinin empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu da okunan bölüm veya fakültenin bireylerin empatik becerileri ve eğilimleri üzerinde etkisinin yadsınamayacak kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Ancak; Kiraz (2011) ve Arslanoğlu (2012)'nin yaptıkları araştırmada, katılımcıların bölüm değişkenine göre empatik eğilimlerinde anlamlı bir farka rastlanmadığı bulunmuştur. Okunan bölümün empatik beceri ve empatik eğilim üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. Öneriler

Bu araştırmanın sonuçları ile ilgili olarak uygulamaya ve bu konuda yapılacak araştırmalara yönelik öneriler aşağıda yer almaktadır.

5.2.1. Uygulayıcılar İçin Öneriler

1. Anasınıfından başlayan empatik becerilere dönük eğitim programları ve seminerler düzenlenebilir.
2. Üniversitelerin her sınıf ve her bölüm düzeyinde empatik düşünmeye dönük dersler yaygınlaştırılabilir.
3. Özellikle eğitim fakültesinde bireyleri yetiştirecek öğretmen adaylarına lisans eğitimi süresince empatik düşünmeye yönelik panel, seminer, sempozyum v.b. etkinlikler düzenlenebilir.

5.2.2. Araştırmacılar İçin Öneriler

1. Araştırma Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerine uygulanmıştır. Bunun daha farklı üniversitelerden ve farklı fakültelerden elde edilecek veriler ile tekrarlanması önerilebilir.
2. Araştırma farklı ölçekler birlikte kullanılarak yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, F. T. (2002). *Duygusal Zeka ve Liderlik*. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12,53-68.
- Akkoyun, F.(1982). Empatik Anlayış Üzerine. *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 15,2.
- Akçalı, F. Ö. (1991). *Kaygı Seviyesinin Empatik Beceri Üzerindeki Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Alisinanoğlu, F. ve Köksal, A. (2000). Gençlerin Ben Durumları ve Empatik Becerilerinin İncelenmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(18), 11-16.
- Alver, B. (1998). *Bireylerin Uyum Düzeyleri ile Empatik Becerileri Arasındaki İlişkiler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslanoğlu, C. (2012). *Farklı Bölümlerde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeyleri ve Saldırganlık İlişkisinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Ashworth, P. (2000). *Achieving Empathy And Engagement: A Practical Approach To The Design, Conduct And Reporting of Phenomenographic Research*, Sheffield Hallam University, Uk And Ursula Lucas, University of The West of England, Uk Studies In Higher Education, 25 (3), 295.
- Atkins Michele W. And Steitz Jean A., 2002, The Assessment Of Empathy,www.uu.edu/union/academ/tep/research/atkins.htm
- Budak, S. (2009). *Psikoloji Sözlüğü*, (4. Baskı), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Can, N. (2004). Öğretmenlerin Geliştirilmesi Ve Etkili Öğretmen Davranışları, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(16), 107-114.
- Can, G., Akdoğan, R. (2007). Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilim ve Saldırganlık Düzeyleri ile Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkiler. *XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi; 5-7 Eylül 2007*.

- Carkhuff, R. R. (2000). *The Art of Helping in the 21st Century* (8th ed) Amerst, M.A: Human Resources Development Press.
- Caruso, D. R., Mayer, J. D. (1998). A Measure of Emotional Empathy for Adolescents and Adults, Unpublished Manuscript.
- Cengiz, S. (2008). *Hemşirelerde Empatik Eğilim ve İş Doyumu İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Çiftçi, M. (2008). *Disiplin Cezası Alan ve Almayan Lise Öğrencilerinin Ahlaki Yargı Özellikleri, Bilişsel Çarpıtmaları ve Empatik Becerilerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Çiftçi, H. (1997). *Islahevinde Kalmakta Olan Ergenlerin Empatik Beceri Düzeylerinin Islahevinde Kalmayan Yaşlıları ile Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Davis C. M. (2005). Empati Nedir, Empati Öğretilebilir Mi? Sezer Ö, Damar S. (Çev). *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2005; 6 (9): 77-88.
- Değirmencioğlu, B. (2008). *İlk Kez Geliştirilecek Olan Dokuz Eylül Zihin Teorisi Ölçeğinin (Deztö) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Demiralp, C. (2017). *Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilim ile Narsistik Kişilik Özellikleri ve Eleştirel Düşünme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erzurum.
- Dökmen Ü., (1987). *Empati Kurma Becerisi ile Sosyometrik Statü Arasındaki İlişki*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi; 20(1): 183-207.
- Dökmen, Ü. (1988). Empatinin Yeni Bir Modele Dayanılarak Ölçülmesi ve Psikodrama ile Geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21(1), 155-190.
- Dökmen, Ü. (1997). *İletişim Çatışmaları ve Empati*, Sistem Yayıncılık, 14. Baskı
- Dökmen, U., (1999). *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*, Sistem Yayıncılık, İstanbul.

- Dökmen Ü. (2002). *İletişim, Çatışmalar ve Empati*. (20.baskı), Ankara: Sistem Yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (2004). *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (2005). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık 32.
- Dökmen, Ü. (2008). *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*, 39. Baskı. İstanbul, Türkiye: Remzi Kitabevi.
- Duru, E. (2002). *Öğretmen Adaylarında Kişi-Durum Yaklaşımı Bağlamında Yardım Etme Davranışı, Empati ve Düşünme Stilleri İlişkisi ve Bu Değişkenlerin Bazı Psikososyal Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye.
- Duru, E. (2002). Öğretmen Adaylarında Empatik Eğilim Düzeyinin Bazı Psikososyal Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(12):21-35.
- Ekinci, Ö. (2009). *Öğretmen Adaylarının Empatik ve Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Adana.
- Ersanlı, K. (1993). İnsan İlişkilerinde Empatik Yaklaşımın Yeri ve Önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, 5, 70-72.
- Filiz, A. (2009). *Farklı Lise Türlerindeki Öğrencilerin Empatik Eğilimleri ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yeditepe Üniversitesi.
- Freedberg, S. (2007). Re-Examining Empathy, Relational-Feminist Point of View. *Social Work*, 52, 251-259.
- Furtuna, S. (2018). *7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri ile Sosyal Duygusal Öğrenme Becerilerinin Zihin Kuramını Yordaması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Toros Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Mersin.
- Goldstein, A. P. ve Michaels, G.Y. (1985). *Empathy: Development, Training, Consequences*. Hillsdale, N.J.: Lawrence Erlbaum, Assoc. Pub.

- Gökler, R. (2009). Empatik Eğilim Ölçeğinin İlköğretim Sekizinci Sınıflar İçin Uyarlanması, *Aile ve Toplum Dergisi*, 19, 78-80.
- Gün, N. (2012). *Küçük Mavi Empati Kitabı*. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Güner, A., (2018). *Öğretmenlerin Kültürler Arası Duyarlılık Düzeyleri ile Empatik Eğilimleri Arasındaki İlişki: Halk Eğitimi Merkezi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Hasankahyaoğlu H. R., (2008). *Dindarlık Empati İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi; 2008.
- Hoffman, M. L. (1978). *Empathy, Its Development And Prosocial Implacations*, Nebraska Symposium On Motivation London: University Of Nebraska Pres.
- İkiz, F. E. (2006). *Danışma Becerileri Eğitiminin Danışmanların Empatik Eğilim, Empatik Beceri Ve Tükenmişlik Düzeyleri Üzerindeki Etkisi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Kabapınar, Y.(2002). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerinde Öğrencinin Toplumsal Duyarlılık Becerilerinin Geliştirilmesinde Kullanılacak Bir Öğretim Yöntemi Olarak Sosyal Empati. *Yaşadıkça Eğitim*. 76.
- Karakaya, D. A. (2001). *Akdeniz Üniversitesindeki Hemşirelik Öğrencilerin Empati Becerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Karasar, N. (1994). *Araştırmada Rapor Hazırlama*. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.
- Keser, G. (2017). *Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilim, Duygusal Zekâ ve Akılcı Olmayan İnanç Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kiraz, C. (2011). *Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri ile Narsistik Kişilik Özellikleri*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul

- Korkmaz, N. (2001). Uludağ Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Empatik Becerilerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması. *İzmir II. Uluslararası Spor Psikolojisi Sempozyumu*.
- Köksal A., (1997). *Müzik Eğitimi Alan ve Almayan Ergenlerin Empatik Becerilerinin ve Uyum Düzeylerinin İncelenmesi*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Köksal Akyol A, Koçer Çiftçi H., (2005). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Empatik Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi. *Eurasian Journal of Education Research*; 2: 13-23.
- Körükçü, Sarıyüce Ö. (2004), *Altı Yaş Grubundaki Çocukların Özsaygı Düzeyleri ile Anne Empatik Becerilerinin İncelenmesi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kumbaroğlu, Z. B., (2013).*Spor Yapan ve Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin, Empatik Eğilim Düzeyleri ile Benlik Saygısı Düzeylerinin Çeşitli Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Nelson, R.J., (1996). *Danışma Psikolojisi Kuramları*. Akkoyun F. (Çev). Ankara: TDFO Ltd. Şti.: 1995.
- Öner, N. (2001). *Farklı Cinsiyet Rol Yönelimli Kız ve Erkek Üniversite Öğrencilerinin Empatik Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Pişkin, M. (1989). Empati, Kaygı ve Çatışma Eğilimi Arasındaki İlişki, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22(2).
- Rehber, E. (2007). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerine Göre Çatışma Çözme Davranışlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Rehber, E., Atıcı, M. (2009). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerine Göre Çatışma Çözme Davranışlarının İncelenmesi, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 323-342.

- Rogers, C. (1983). Empatik Olmak Değeri Anlaşılmamış Bir Varoluş Şeklidir. (Çev. F. Akkoyun). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16(1), 103-124.
- Sarı, T. O. (2014). Film İzleme, Empati ve Zihin Kuramı: Asperger Sendromlu Bireyle Yapılan Vaka Çalışması, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3, 322-327.
- Tanrıdağ S. R., (1992). *Ankara'da Ruh Sağlığı Hizmetlerinde Çalışan Personelin Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Topal, M. (2018). *Çekirdek ve Tek Ebeveynli Aileye Sahip Ergenlerin Empatik Eğilim Düzeyleri ile Sosyal Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki ve Sosyo Terapi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Tuncay, T; İl, S. (2009). Sosyal Hizmet Uygulamasında Empatiyi Yeniden Düşünmek, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 20, 39-41.
- Ünal, C. (1972), İnsanları Anlama Kabiliyeti, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*,5 (3).
- Vural Ö., (2008). *Okul Öncesi Eğitim Kurumu Yöneticilerinin Liderlik Özellikleri ve Empatik Becerilerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Yalom, I. D., *Güneşe Bakmak Ölümle Yüzleşmek*, (Çev: İyidoğan Babayiğit, Z.), Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2008.
- Yetişen, A.(2018). *Üniversite Öğrencilerinde Empatik Eğilim Düzeyi İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, A. (2003). *Empati Eğitim Programının İlköğretim Öğrencilerinin Empatik Becerilerine Etkisi*, Doktora Tezi, Ankara, Türkiye.
- Yiğit, R. ve Deniz, M. E., 2012, "Polislerin İletişim Becerilerinin Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Empatik Eğilimlerine Göre İncelenmesi", *Polis Bilimleri Dergisi*, 14(3):ss.67-84.

TDK, <http://www.tdk.gov.tr> (Erişim tarihi: 30.09.2018).



EKLER

EK 1. ANKET FORMU

EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ (EEÖ)

| No | Anket Maddeleri | Beni Hiç Tanımlamıyor | Beni Çok Az Tanımlıyor | Beni Kısmen Tanımlıyor | Beni Oldukça Tanımlıyor | Beni Tamamen Tanımlıyor |
|----|--|-----------------------|------------------------|------------------------|-------------------------|-------------------------|
| 1 | Çok sayıda dostum var | | | | | |
| 2 | Film seyrederken bazen gözlerim yaşarır. | | | | | |
| 3 | Sıklıkla kendimi yalnız hissedirim. | | | | | |
| 4 | Bana dertlerini anlatanlar yanımdan ferahlamış olarak ayrılırlar. | | | | | |
| 5 | Başkalarının problemleri, beni kendi problemlerim gibi ilgilendirir. | | | | | |
| 6 | Duyularımı başkalarına iletmekte güçlük çekerim. | | | | | |
| 7 | İnsanların film seyrederken ağlamaları tuhafıma gider. | | | | | |
| 8 | Birisiyle tartışırken bazen dikkatim onun söylediklerinden çok vereceğim cevaplar üzerinde yoğunlaşır. | | | | | |
| 9 | Çevremde çok sevilen bir insanım. | | | | | |
| 10 | Televizyondaki filmler mutlu sonla bitince rahatlarım. | | | | | |
| 11 | Düşüncelerimi başkalarına iletmekte güçlük çektiğim olur. | | | | | |
| 12 | İnsanların çoğu bencildir. | | | | | |
| 13 | Sinirli bir insanım. | | | | | |
| 14 | Genellikle insanlara güvenirim. | | | | | |
| 15 | İnsanlar beni tam olarak anlamıyorlar | | | | | |
| 16 | Girişken bir insanım. | | | | | |
| 17 | Bir yakıma dardımı anlatmak beni rahatlatır. | | | | | |
| 18 | Genellikle hayatımdan memnunum. | | | | | |
| 19 | Yakınlarım bana sık sık dertlerini anlatır. | | | | | |
| 20 | Genellikle keyfim yerindedir. | | | | | |

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Sadık TEMİZYÜREK
Uyruğu: Türkiye (T.C)
Doğum Tarihi ve Yeri: 05.02.1985 - Sarıoğlan
Medeni Durum: Evli
e-mail: sadotemizyurek@hotmail.com

EĞİTİM

| Derece | Kurum | Mezuniyet Tarihi |
|---------------|--|------------------|
| Yüksek Lisans | Üniversite İsmi, Bölüm | Yıl |
| Lisans | Erciyes Üniversitesi , Sınıf Öğretmenliği | 2008 |
| Lise | Nuh Mehmet Küçükçalık Anadolu Lisesi, Kayseri | 2003 |

İŞ DENEYİMLERİ

| Yıl | Kurum | Görev |
|------------|------------------------|--------|
| 2008-Halen | Milli Eğitim Bakanlığı | 11 Yıl |
| | | |

YABANCI DİL

İngilizce